

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTON VUOSIKERTOMUS 2016

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Sisältö

Tietosuojavaltuutetun toimiston tehtävät ja tavoitteet	3
1. Tietosuojavaltuutetun katsaus	5
2. Översikt av dataombudsmannen	7
3. Data Protection Ombudsman’s Annual Review	9
4. Tietosuojavaltuutetun toimiston vuosi 2016	11
4.1 EU:n tietosuojauudistukseen valmistautuminen	12
4.2 Kansallista ja kansainvälistä sidosryhmäyhteistyötä – tavoitteena oikeudenloukkauksien ehkäisy	13
5. Toiminnan tehokkuus ja vaikuttavuus.....	24
6. Henkilöstövoimavarat.....	26
7. Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma.....	28
8. Tietosuojalautakunnan vuosi 2016.....	29
8.1 Tehtävät.....	29
8.2 Toiminta.....	29
8.3 Käsitellyt lupa-asiat.....	31
8.4 Tietosuojalautakunnan kokoonpano.....	33
9. Tietosuojavaltuutetun ratkaisuja ja kannanottoja	34
Liite: Kirjallisena vireille tulleet ja käsitellyt asiat vuosina 2015 ja 2016.....	53

Tietosuojavaltuutetun toimiston tehtävät ja tavoitteet

Tietosuojavaltuutetun toimisto edistää kansalaisten perusoikeutta yksityisyyteen. Tietosuojavaltuutettu pyrkii ennaltaehkäisemään oikeudenloukkauksia yhteistyössä rekisteröityjen, rekisterinpitäjien ja muiden sidosryhmien kanssa. Tietosuojavaltuutettu tiedottaa toimialaansa liittyvistä asioista ja tekee yhteistyötä sekä Suomessa että globaalisti. Tietosuojavaltuutetun tavoitteena on edistää hyvän tietojenkäsittelytavan noudattamista ja kehittämistä sekä yksityisyyttä tukevien ja turvaavien järjestelmien kehittämistä ja käyttöä.

Henkilötietolain mukaan tietosuojavaltuutettu ohjaa, neuvoo ja valvoo henkilötietojen ja luottotietojen käsittelyä. Hän käyttää päätösvaltaa tarkastusoikeuden toteuttamista ja tiedon korjaamista koskevissa asioissa. Valtuutettu seuraa henkilötietojen ja luottotietojen käsittelyn yleistä kehitystä sekä tekee tarpeelliseksi katsomiaan aloitteita.

Henkilötietolaissa korostetaan rekisterinpitäjien itseohjausta. Rekisterinpitäjät tai näitä edustavat yhteisöt voivat laatia toimialakohtaisia käytännesääntöjä henkilötietolain soveltamiseksi ja hyvän tietojenkäsittelytavan edistämiseksi. Tietosuojavaltuutettu antaa tarvittaessa neuvontaa ja ohjausta käytännesääntöjen laadinnassa. Valtuutettu voi myös tarkastaa laaditut ehdotukset käytännesäännöiksi.

Tietosuojavaltuutettu valvoo henkilötietojen käsittelyä ennakkoon ilmoitusvelvollisuuden avulla. Muun muassa eräillä henkilötietoja automaattisen tietojenkäsittelyn avulla käsittelevillä rekisterinpitäjillä, toimeksiannosta tietojenkäsittelyä hoitavilla sekä määrätynlaista elinkeinotoimintaa harjoittavilla on velvollisuus tehdä ilmoitus tietosuojavaltuutetulle.

Tietosuojavaltuutettua tulee kuulla valmisteltaessa lainsäädännöllisiä tai hallinnollisia uudistuksia, jotka koskevat henkilöiden oikeuksien ja vapauksien suojaamista henkilötietojen käsittelyssä. Kuuleminen toteutuu käytännössä esimerkiksi antamalla lausuntoja ja osallistumalla lainsäädännön valmistelua ja tarkastamista varten asetettuihin työryhmiin.

Virallisen syyttäjän on kuultava tietosuojavaltuutettua ennen syytteen nostamista, kun syyte koskee henkilörekisteriin kohdistuvaa salassapitorikosta, salassapitorikkomusta, viestintäsalaisuuden loukkausta, törkeää viestintäsalaisuuden loukkausta, tietomurtoa tai henkilörekisteririkosta. Myös tuomioistuimen on tällaista rikosta koskevaa asiaa käsitellessään varattava tietosuojavaltuutetulle tilaisuus tulla kuulluksi.

Tietoyhteiskuntakaaren mukaan tietosuojavaltuutettu valvoo yhteisötilaajan välitystietojen käsittelyä, sijaintitietojen käsittelyä, automatisoitujen järjestelmien avulla tapahtuvaa suoramarkkinointia koskevien säännösten noudattamista ja puhelinluetteloita, numerotiedotuspalveluita sekä käyttäjän erityistä tiedonsaantioikeutta koskevien säännösten noudattamista.

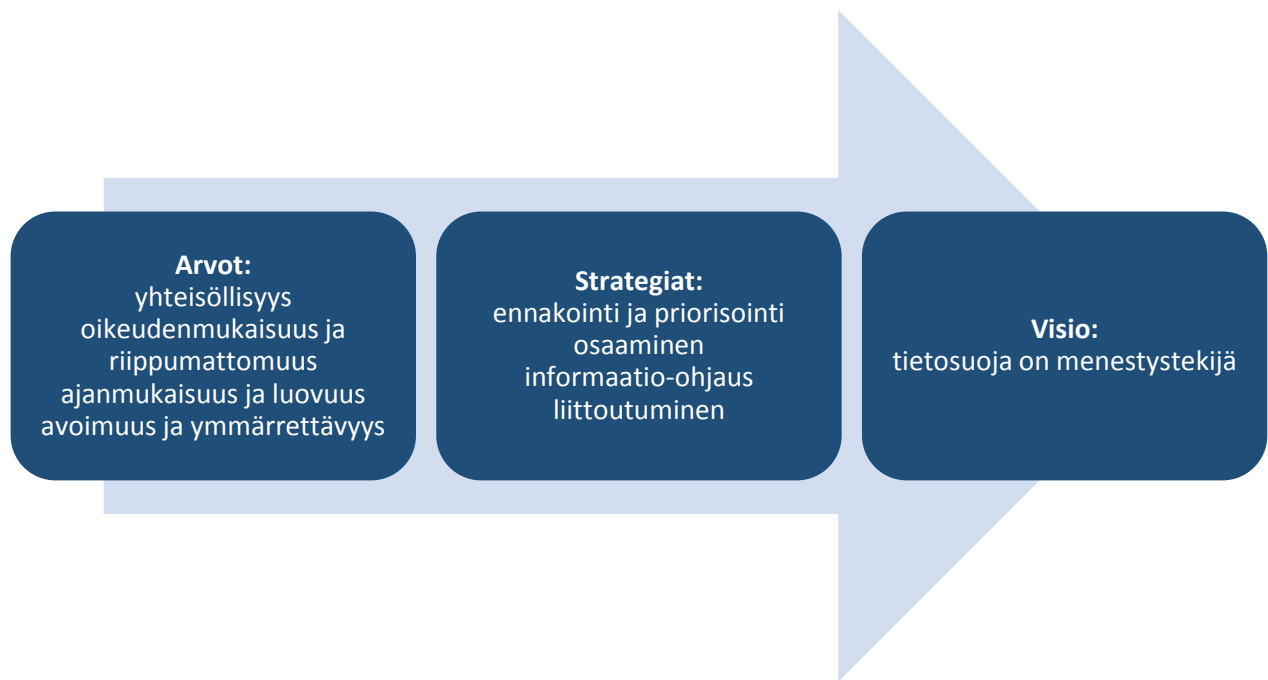
Tietosuojavaltuutettu valvoo työntekijän ja työnantajan välistä suhdetta koskevan työelämän tietosuojalain noudattamista työsuojeluviranomaisten ohella. Laki sääntelee yksityiselämän suojaa koskevia kysymyksiä työelämän alueella.

Luottotietolain mukaan tietosuojavaltuutettu valvoo myös yritysluottotietojen käsittelyä. Luottotietotoiminnan harjoittajilta edellytetään luotettavuutta sekä hyvän luottotietotavan noudattamista. Luottotietorekisteriin saa tallentaa viranomaisten toteamia ja velkojien ilmoittamia maksuhäiriötietoja sekä henkilön tai yrityksen luottokelpoisuutta osoittavan luokituksen.

Tietosuojavaltuutettu voi henkilötietolain mukaan tietyissä tapauksissa saattaa lainvastaiseksi arvioimansa henkilötietojen käsittelyn tutkittavaksi tietosuojalautakunnalle tai ilmoittaa syytteesenpanoa varten, ellei asia korjaannu ohjaamalla ja neuvomalla. Tietosuojalautakunta voi hakemuksesta antaa henkilötietojen

käsittelyä koskevan luvan tai määrätä sen kielletyksi.

Tietosuojavaltuutetun toimiston arvot, strategiat ja visio

Tietosuojavaltuutetun toimiston yhteiskunnalliset tavoitteet vuosina 2016–2019

- Ennaltaehkäisemme henkilötietojen käsittelyyn liittyviä loukkauksia.
- Lisäämme kansalaisten, rekisterinpitäjien ja henkilötietojen käsittelijöiden tietoa heidän oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan.
- Jalkautamme tietosuojauudistuksen tavoitteet ja vaikutukset onnistuneesti kansalliseen lainsäädäntöön sekä viranomaistoimintaan.
- Edistämme oikeutta yksityisydensuojaan sekä kansalaisten luottamusta henkilötietojen käsittelyn avoimuuteen digitalisoituvassa yhteiskunnassa.
- Edistämme EU:n digitaalisten sisämarkkinoiden syntymistä.

Yhteystiedot

Puhelinvaihe: 029 56 66700

Puhelinneuvonta: 029 56 16670

ma–to klo 9–11 ja 13–15, pe klo 9–11

Faksi: 029 56 16670

Sähköposti: tietosuoja@om.fi

Postiosoite: PL 800, 00521 Helsinki

Käyntiosoite: Ratapihantie 9, 6. krs, 00520 Helsinki

www.tietosuoja.fi

1. Tietosuojavaltuutetun katsaus

Tietosuojavaltuutetun toimiston 29. toimintavuoden suurin tapahtuma oli luonnollisesti uuden tietosuojasetuksen ja -direktiivin hyväksyminen. Me käynnistimme välittömästi sisäisen projektin valmistautuaksemme uuteen aikakauteen. Oikeusministeriö asetti laaja-alaisen toimikunnan huolehtimaan tietosuojauudistuksen vaikutuksista kansalliseen lainsäädäntöömme.

Digitalisaatio lisäsi tietosuojakysymyksiä

Toimintavuoden aikana otettiin käyttöön kansallinen palveluväylä. Sen tarkoituksena on tarjota kansalaisille turvallinen palvelu- ja asiointialusta aluksi valtion ja kuntien viranomaisten digitalisoituihin palveluihin. Kehitystyössä otettiin alusta alkaen yhdeksi lähtökohdaksi korkeasta tietosuojasta huolehtiminen. Samalla keskusteluun nousivat erityisryhmien oikeudet – voiko palveluita käyttää myös ilman digitaalisia välineitä? Hallinnossa käynnistettiin lisäksi erityinen Digiloikka-projekti. Hallitus lupasi 50 miljoonaa euroa digitaalisten taitojen opettamiseen. Digitalisaatiokehitykseen liittyi myös kansallista tulorekisteriä koskeva hanke.

Uusi kansallinen tietoturvastrategia perustui ajatukselle, että tietosuoja ja tietoturva ovat kansallisia menestystekijöitä, joista tullaan kehittämään myös kaupallista palvelutarjontaa. Niitä ollaan kovaa vauhtia tuotteistamassa. Voimakkaasti keskusteluun noussut MyData-konsepti ilmensi osaltaan tätä ajatusta. Terveystietojen palveluiden tietovarantoja sisältävä Kanta-palvelu ja erityisesti Omakanta-niminen sähköinen asiointipalvelu rekisteröidyille kasvattivat suosiotaan ja edistivät tietosuojan läpinäkyvyyttä.

Nopeutuvan digitalisaation aikakaudella perus- ja ihmisoikeustoimijat tiivistivät yhteistyötään. On erinomaista, että me lainvalvonnasta vastaavat erityisvaltuutetut yhdessä ihmisoikeuskeskuksen sekä oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen kanssa olemme saaneet aikaiseksi tällaisen horisontaalisen toimintamuodon.

Sosiaali- ja terveyspalveluiden tuotanto tullaan uudelleen organisoimaan koko maassa. Maakuntaudistus tulee merkittävästi aiheuttamaan muutoksia muun muassa rekisterinpitäjissä. Julkisen hallinnon rekisterinpitäjien välisiä tietovirtoja ja lainsäädäntöä ryhdyttiin kehittämään tiedonhallinnan kehittämisen työryhmässä.

Avoin data, big data ja pankkien asiakastietokyselyt mietityttivät

Erytyisesti Suomen kansalliset terveydenhuollon rekisterit kiinnostavat tieteellisen tutkimuksen tekijöitä. Avoimen datan ja big datan ajatukset vaativat osakseen henkilötietojen suojan huomioivaa ohjausta, jota tietosuojavaltuutetun toimisto julkaisi.

Finanssisektorin tiedustelut asiakkailtaan näiden sidoksista ja taustoista – lainsäädännöstä johtuen – työllistivät tietosuojavaltuutetun toimistoa runsaasti. Käsitykseni on, että eurooppalaisesta lainsäädännöstä johtuvan veloitteen toteutus oli toimialalla huonosti suunniteltu. Samoin kohua ja työtä aiheuttivat niin sanotut tekijänoikeuskirjeet.

Suomalaiset ylimmät oikeusasteet, korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus, antoivat toimintavuonna useita merkittäviä tietosuojaan liittyviä ratkaisuita. Ne koskivat muun muassa rekisterimerkintärikosta, asiakirjajulkisuutta ja tietojen luovuttamista viranomaisten henkilörekistereistä, henkilötietojen (potilastietojen) käyttöä hoitovirhetilanteissa ja sähköistä tunnistamista.

Kun Euroopan unionin tuomioistuin oli lokakuussa 2015 todennut EU:n ja USA:n tietojen siirtoa koskevan Safe

Harbor -päättökseen olleen pätemätön, aiheutti syntynyt tilanne paljon epätietoisuutta ja huolestuneisuutta erityisesti kaupallisten toimijoiden kesken. Nopeasti kasvaneiden pilvipalveluiden ylle nousi suuri kysymysmerkki. Tilanteen korjaamiseksi osapuolet pääsivät kuitenkin toimintavuoden aikana sopuun uudesta Privacy Shield -nimellä tunnetusta järjestelystä, jonka erityisenä tarkoituksena oli parantaa eurooppalaisten henkilötietojen suojaa ja rekisteröityjen oikeuksia. Tilanne oli meidän toimistollemme erityisesti tiedottamisen osalta haastava.

Tienkäyttömaksuihin liittyvä paikannus ja tiedustelulainsäädäntö herättivät keskustelua

Tienkäyttömaksujen periminen autojen paikannukseen perustuvien liikennetietojen perusteella aiheutti suuren huolen muun ohella ”isovelvi valvoo” -syy johdosta. Tämä hanke palasi jatkovalmisteluun. Toisaalta samanaikaisesti valmisteltiin ensisijaisesti luottamuksellisen viestinnän suojaa kaventavaa tiedustelulainsäädäntöä. Hankkeeseen kuuluu neljä osaa: perustuslain muuttaminen, siviili- ja sotilastiedustelulait sekä tiedustelutoimen valvontaa koskeva ehdotus.

Suomalainen yhteiskunta otti myös pitkiä askelia biopankki- ja geenistrategiatoiminnassa. Näiden kohdalla tietosuojan integrointi on osoittautunut hyvin haastavaksi.

Tietosuojavaltuutetun toimisto pyrki huolehtimaan valmiuksistaan kohdata käynnissä olevat mittavat uudistukset. Lisäsimme projektityöskentelyä, terävöitimme tiedotustamme ja tiivistimme sidosryhmäyhteistyötä. Samalla käsittelimme lähes 4000 kirjattua asiaa. Voin jälleen kerran kiittää tietosuojavaltuutetun toimiston koko henkilöstöä kuluneesta vuodesta 2016.

Reijo Aarnio
tietosuojavaltuutettu

2. Översikt av dataombudsmannen

Den största händelsen under det 29:e verksamhetsåret på dataombudsmannens byrå var givetvis godkännandet av den nya dataskyddsförordningen och dataskyddsdirektivet. Vi inledde omedelbart ett internt projekt för att förbereda oss för den nya situationen. Justitieministeriet tillsatte en bred kommitté för att ta sig an dataskyddsreformens effekter på vår nationella lagstiftning.

Digitaliseringen ökade dataskyddsärendena

Under verksamhetsåret tog vi i bruk en ny nationell servicekanal. Dess syfte är att erbjuda medborgarna en trygg service- och ärendeplattform till en början för statens och kommunernas digitala tjänster. Redan från början var utgångspunkten för utvecklingsarbetet att garantera ett högt dataskydd. Under diskussionerna tog också specialgruppers rättigheter fram – kan man använda tjänsterna också utan digitala hjälpmedel? Ett särskilt projekt, Digiloikka (Digitala språnget), inleddes inom förvaltningen. Regeringen lovade anslå femtio miljoner euro för utlärning av digitala färdigheter. Till digitaliseringsutvecklingen fogades också ett projekt som gäller det nationella inkomstregistret.

Den nya nationella dataskyddsstrategin bygger på tanken att dataskydd och datasäkerhet är nationella framgångsfaktorer som också kommer att generera ett kommersiellt serviceutbud. Sådana produktifieras nu i snabb takt. Konceptet MyData, som har varit mycket på tapeten, var ett uttryck för denna tanke. Kantabasen och särskilt den elektroniska ärendetjänsten Omakanta, som kräver registrering och som innehåller en datareserv för tjänster inom hälsovården, ökade i popularitet och främjade transparensen i dataskyddet.

Under den allt snabbare digitaliseringen har grundrättighets- och mänsk rättighetsaktörer intensifierat sitt samarbete. Det är ypperligt att vi som ansvarar för olika särfrågor inom brottsbekämpningen tillsammans med människorättscentralen, justitiekanslern och riksdagens justitieombudsman har fått till stånd en sådan horisontal verksamhetsform.

Produktionen av social- och hälsovårdstjänster kommer att omorganiseras i hela landet. Landskapsreformen kommer att åstadkomma betydande förändringar för de registreringsansvariga. I den arbetsgrupp som bereder en reform av datalagen förbättras dataströmmarna mellan de registeransvariga, liksom lagstiftningen.

Oklarheter beträffande öppna data, big data och bankernas kundförfrågningar

Akademiska forskare är särskilt intresserade av register som gäller folkhälsan i landet. Tankarna kring öppna data och big data kräver särskilda instruktioner om skydd av personuppgifter. Sådana har dataombudsmannens byrå nu gett ut.

Dataombudsmannens byrå har varit fullt sysselsatt av fall som gäller finanssektorns lagstadgade uppgift att hämta information om sina kunders bindningar och bakgrund. Min uppfattning är att verkställandet av detta på EU-lagstiftning baserade åliggande har varit dåligt berett inom branschen. Även de så kallade upphovsrättsbreven gav upphov till uppståndelse och extra arbete.

De högsta rättsinstanserna i landet, högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen, meddelade under året flera viktiga avgöranden i dataskyddsärendena. De gällde bland annat registreringsbrott, handlingars offentlighet och delgivning av information ur myndigheters personregister, användning av personuppgifter (patientinformation) vid vårdfel och elektronisk identifiering.

När EU-domstolen i oktober 2015 konstaterade att beslutet Safe Harbor om överföring av uppgifter mellan EU och USA var ogiltigt orsakade läget en hel del ovisshet och oro i synnerhet bland kommersiella aktörer. Ett stort frågetecken uppstod kring molntjänster som vuxit snabbt. För att rätta till situationen kom parterna dock under verksamhetsåret överens om arrangemanget Privacy Shield, vars särskilda syfte var att förbättra skyddet av européers personuppgifter och registrerades rättigheter. För vår byrå var situationen en utmaning i synnerhet med tanke på kommunikationen.

Positionering i anslutning till vägavgifter och underrättelselagarna väckte debatt

Indrivning av vägavgifter utifrån trafikinformation baserad på positionering av bilar orsakade stor oro vid sidan av annat på grund av tanken om att ”storebror ser dig”. Projektet remitterades för fortsatt beredning. Å andra sidan bereddes samtidigt en underrättelselagstiftning som inskränker skyddet av konfidentiell information. Projektet har fyra delar: ändring av grundlagen, reformer av civil- och militärunderrättelselagarna och ett förslag gällande övervakningen av underrättelseväsendet.

Det finländska samhället tog också långa kliv inom biobanks- och genstrategiverksamheten. En integrering av dataskyddet har här visat sig vara en stor utmaning.

Dataombudsmannens byrå vill vara alert när det gäller de omfattande reformer som pågår. Vi har ökat projektarbetandet, skärpt vår information och intensifierat samarbetet med intressegrupperna. Nästan fyratusen diariet förda fall har behandlats. Jag vill än en gång tacka personalen vid dataombudsmannens byrå för det gångna verksamhetsåret 2016.

Reijo Aarnio
dataombudsman

3. Data Protection Ombudsman's annual review

The biggest event of the Office of the Data Protection Ombudsman's 29th year in business was naturally the ratification of the new General Data Protection Regulation and the Data Protection Directive. We immediately set up an internal project to prepare for the new era. The Ministry of Justice appointed a multi-disciplinary working group to examine the effects of the data protection reform on our national legislation.

Data protection enquiries increase with digitalisation

Finland adopted a national data exchange layer in 2016. The objective of the new service is to give citizens safe access to the digital services of central government and local authorities. A high level of data protection has been one of the key priorities of the development project from the start. This involves taking the rights of special groups into account: Can these services still be accessed without digital devices as well? The administration also began a special project called Digileap. The Government has promised EUR 50 million towards increasing the population's digital skills. A project concerning the national Incomes Register also involved digitalisation.

Finland's new information security strategy is based on the premise that data protection and information security are national success factors that can also be turned into commercial services. These services are being conceptualised right now. The MyData concept, which has been the subject of much debate, is also in line with this ideology. Finland's national data system for healthcare services, which is called *Kanta*, and especially its *My Kanta* electronic portal for registered users gained popularity and promoted the transparency of data protection.

In today's increasingly digitalised world, guardians of law and fundamental human rights need to pull together. It is great that special legal delegates such as us have been able to build a horizontal partnership with the Human Rights Centre, the Chancellor of Justice and the Parliamentary Ombudsman.

The provision of social welfare and healthcare services is being reorganised across the country. Finland's regional government reform will bring with it major changes affecting controllers, for example. A working group on data management development has been set up to revamp data transmissions between public-sector controllers and the associated legislation.

Attention on open data, big data and banks' customer information questionnaires

Finland's national healthcare registers are an extremely popular subject for research scientists. Personal data protection is an important consideration in the fields of open data and big data, and the Office of the Data Protection Ombudsman has published guidance on this.

The finance sector's enquiries into their customers' relationships and background – which they must investigate by law – kept the Office of the Data Protection Ombudsman busy all year. My opinion is that the practical implementation of this EU-level requirement was poorly planned in Finland. Letters accusing consumers of copyright infringements also angered the public and resulted in a lot of work for us.

The highest Finnish courts, i.e. the Supreme Court and the Supreme Administrative Court, delivered several rulings with major implications on data protection in 2016. They related, for example, to registration offences, the publicity of documents, the disclosure of data from public authorities' personal data files, the use of personal data (patient records) in cases involving medical malpractice and electronic authentication.

Debate on the use of GPS tracking for road pricing and surveillance laws

The collection of road user charges on the basis of traffic data based on vehicle tracking upset the public due to its Big Brother-ish aspects. The project is now being reconsidered. On the other hand, work was also in progress on a new surveillance law that would strip away much of the protection for confidential communication in particular. The project consists of four parts: amending the Constitution, laws on civilian and military surveillance and a proposal concerning the supervision of surveillance operations.

Finnish society also took a big leap forward in developing a national biobank and genetics strategy. Incorporating data protection into these concepts has proven very challenging.

The Office of the Data Protection Ombudsman has prepared itself for facing these major reforms. We have set up new projects, refined our communications and increased cooperation with our stakeholders. While all this was going on, we also handled almost 4,000 logged cases. I can once again thank the entire staff of the Office of the Data Protection Ombudsman for another successful year.

Reijo Aarnio
Data Protection Ombudsman

4. Tietosuojavaltuutetun toimiston vuosi 2016

Poimintoja vuodelta 2016

Tammikuu

- [Euroopan neuvoston tietosuojapäivää](#) vietettiin 28. tammikuuta. Päivän teema oli tietosuojauudistus.

Helmikuu

- Oikeusministeriö asetti EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen kansallisen täytäntöönpanotyöryhmän (TATTI-työryhmä).

Maaliskuu

- Liikenne- ja viestintäministeriö julkaisi ehdotuksen Suomen tietoturvastrategiaksi tukemaan digitaalista liiketoimintaa.

Huhtikuu

- Tietosuojavaltuutetun toimisto julkaisi uuden sosiaalihuollon asiakastietojen käsittelyä koskevan [oppaan](#).
- EU:n yleinen tietosuoja-asetus hyväksyttiin lopullisesti Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksillä.

Toukokuu

- Pohjoismainen tietosuojaviranomaisten kokous 11.–12. toukokuuta Reykjavikissa.
- Tietosuojaviranomaisten EU-kevätkokous 26.–27. toukokuuta Budapestissa.

Kesäkuu

- Ensimmäinen digitaalisen liiketoiminnan tietosuojafoorumi järjestettiin liikenne- ja viestintäministeriössä 2. kesäkuuta.

Heinäkuu

- Tietosuojavaltuutetun toimisto julkaisi [muistion](#) pankkien tiedon keräämisestä.

Elokuu

- Komissio julkaisi Privacy Shield -järjestelyä koskevan [oppaan](#).

Lokakuu

- Osallistuminen Kuntien kyberturvallisuuspäiville 4.–5. lokakuuta.
- Tietosuojan maailmankokous järjestettiin 16.–20. lokakuuta Marokossa, teemoina robotiikka, tekoäly ja koneoppiminen.

Marraskuu

- Sosiaali- ja terveydenhuollon tietosuojaseminaari 15.–16. marraskuuta Lahdessa.

Joulukuu

- WP29 julkaisi ensimmäiset EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen tulkintaa koskevat ohjeet.
- Korkein hallinto-oikeus pyysi EU-tuomioistuimelta ennakkoratkaisua Jehovan todistajien tekemästä henkilötietojen käsittelystä.

4.1. EU:n tietosuojauudistukseen valmistautuminen

Euroopan parlamentti, neuvosto ja komissio pääsivät sopuun EU:n tietosuojauudistuksesta joulukuussa 2015. Euroopan komissio oli esittänyt jo vuonna 2012 EU:n tietosuojauudistusta koskevan ehdotuksen, jonka tarkoituksena oli saattaa Eurooppa digitaaliaikaan.

EU:n tietosuojauudistukseen sisältyvät yleisesti sovellettava tietosuoja-asetus sekä poliisi- ja rikosoikeusviranomaisia koskeva tietosuojadirektiivi, jotka tulivat voimaan 5. toukokuuta 2016. Tietosuoja-asetus koskee kaikkia sen soveltamisalaan kuuluvia henkilötietoja käsitteleviä organisaatioita sekä julkisella että yksityisellä sektorilla.

Tietosuojauudistuksen tavoitteena on muun muassa

- parantaa henkilötietojen suojaa ja rekisteröityjen oikeuksia
- vastata uusiin digitalisaatioon ja globalisaatioon liittyviin tietosuojakysymyksiin
- yhtenäistää tietosuojasääntelyä kaikissa EU-maissa
- edistää digitaalisten sisämarkkinoiden kehittymistä.

Tietosuoja-asetuksen soveltaminen alkaa 25.5.2018, ja tietosuojadirektiivi on pantava täytäntöön 6.5.2018 mennessä.

Helmikuussa 2016 oikeusministeriö asetti työryhmän selvittämään EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen edellyttämien kansallisten lainsäädäntötoimenpiteiden tarvetta, valmistelevaan tietosuoja-asetuksen edellyttämiä muutoksia henkilötietojen käsittelystä annettuun yleiseen kansalliseen lainsäädäntöön sekä koordinoimaan asiasta annetun erityislainsäädännön tarkistamiseksi tarpeellista lainvalmistelutyötä. Työryhmän tehtäväksi annettiin lainsäädäntöehdotuksen valmistelu tietosuoja-asetuksen liikkumavaran käytöstä. Lisäksi työryhmän tulisi valmistella ehdotus kansallisesta valvontaviranomaisesta, arvioida henkilötietolain kaltaisen yleislain tarvetta ja tehdä ehdotus mahdollisesti tarvittavasta yleislaista.

EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanotyöryhmän (TATTI) jäseneksi nimitettiin tietosuojavaltuutetun toimiston toimistopäällikkö Heljä-Tuulia Pihamaa. Lisäksi työryhmän sihteeriksi nimitettiin ylitarkastaja Anna Hänninen tietosuojavaltuutetun toimistosta.

Tietosuojavaltuutetun toimistossa valmistautuminen EU:n tietosuojauudistukseen aloitettiin loppuvuodesta 2015. Tietosuojavaltuutettu käynnisti sisäisen TSAU-muutosprojektin, jonka painopisteitä ovat muun muassa muutoksenhallinta, osaamisen hallinta ja kansainvälinen yhteistyö. Vuoden 2016 aikana tietosuojavaltuutetun toimistossa järjestettiin neljä henkilöstölle tarkoitettua tietosuojauudistusta käsittelevää työpajaa. Tietosuojaviranomaisen tehtävät lisääntyvät ja muuttuvat tietosuojauudistuksen myötä, joten uusien prosessien käyttöönoton valmistelu on keskeinen osa projektia. Uudet tehtävät tai prosessit koskevat

- 1) yhdenmukaisuusmekanismia ja yhteistyömenettelyä
- 2) hallinnollisia huomautuksia ja varoituksia
- 3) sakotusta
- 4) vakiosopimuksien hyväksymistä
- 5) tietosuojan vaikutusten arviointia

- 6) käytäntöjen hallinnointia
- 7) sertifiointien hallinnointia
- 8) tietosuojaloukkauksista ilmoittamista
- 9) nykyistä laajempaa, jopa kansainvälistä tarkastustoimintaa ja -tutkimuksia
- 10) tietosuojavastaavien rekisterin ylläpitoa
- 11) rikkomus- ja toimenpiderekisterin ylläpitoa ja
- 12) tietosuojaviranomaisen tietosuojavastaavaa.

Liikenne- ja viestintäministeriö perusti vuonna 2016 digitaalisen liiketoiminnan tietosuojafoorumin, jonka toimintaan myös tietosuojavaltuutetun toimisto osallistui aktiivisesti. Digitaalisen liiketoiminnan tietosuojafoorumi on erityisesti yrityksille suunnattu liikenne- ja viestintäministeriön järjestämä sidosryhmätilaisuus. Tilaisuuksissa käsitellään ajankohtaisia tietosuojakysymyksiä teemoittain. Tietosuojafoorumin tavoitteena on lisätä yritysten valmiuksia tietosuoja-asetuksen voimaantuloon, jakaa hyviä käytäntöjä, tukea tietosuoja-asetuksen kansallista säädösvalmistelua ja keskustella tietosuoja-asetuksen luomista uusista mahdollisuuksista tiedon hyödyntämiseen. Vuonna 2016 tietosuojafoorumi järjestettiin kaksi kertaa.

Tietosuojauudistukseen valmistauduttiin myös EU:n tietosuojaviranomaisten yhteisessä WP29-työryhmässä. Työryhmä julkaisi ensimmäiset EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen tulkintaa koskevat ohjeet joulukuussa 2016. Ohjeiden aiheita olivat tietosuojavastaavat, johtavan valvontaviranomaisen määrittäminen ja tietojen siirtäminen järjestelmästä toiseen.

4.2 Kansallista ja kansainvälistä sidosryhmäyhteistyötä – tavoitteena oikeudenloukkauksien ehkäisy

Tietosuojavaltuutetun toimiston tehtävänä on edistää henkilötietojen suojaa ja kansalaisten perusoikeutta yksityisyyteen. Tärkeänä tavoitteena on, että oikeudenloukkauksia tapahtuisi mahdollisimman vähän. Oikeudenloukkauksia pyritään ehkäisemään seuraavilla toiminnoilla:

- sidosryhmäyhteistyö
- yleisohjaus- ja tiedoteaineiston tuottaminen
- lausuntojen antaminen lainsäädännöllisistä ja hallinnollisista uudistuksista
- rekisterinpitäjien neuvonta, ohjaus ja konsultointi henkilötietolain vaatimuksista hyvän tietojenkäsittelyn aikaansaamiseksi
- ennakkovalvonta (tietosuojavaltuutetun toimistolle toimitetut ilmoitukset) ja lausunnot tutkimuslupa-asioissa
- lausuntojen antaminen käytäntönsäädännöstä
- tiedottaminen
- tietopalvelu

- kouluttaminen ulkopuolisille
- tietosuojan yleinen seuranta
- kansainvälinen toiminta.

Kiinnostus tietosuojaa kohtaan kasvussa

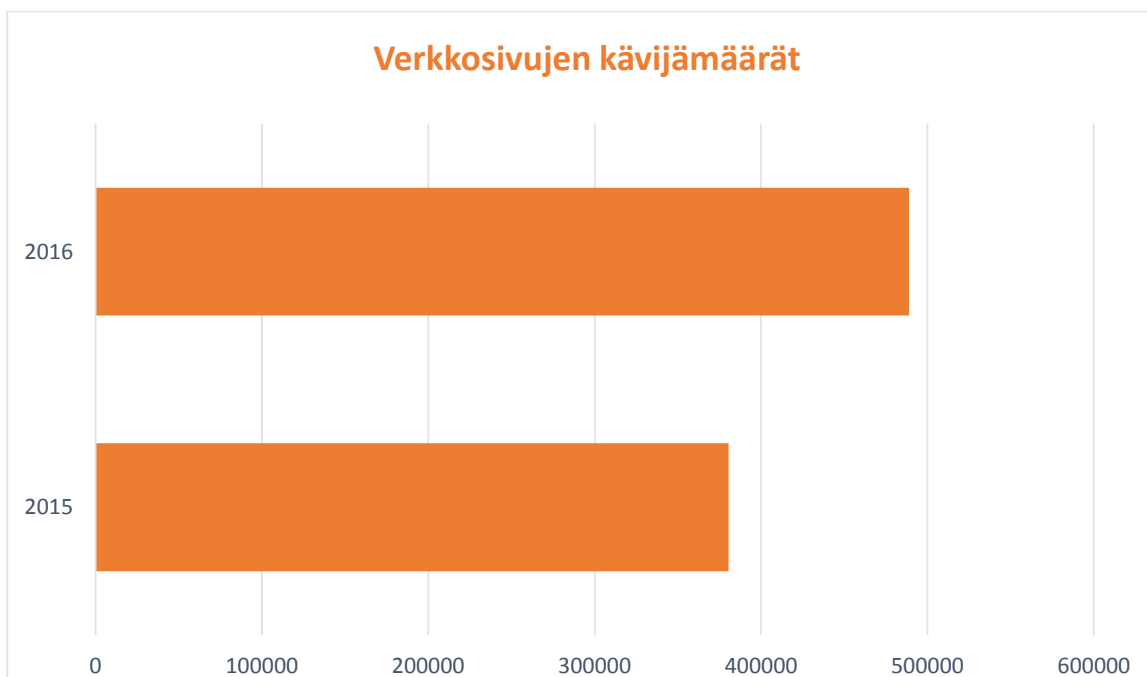
Kiinnostus tietosuojavaltuutetun toimistoa kohtaan kasvoi vuoden aikana. Toimiston verkkosivujen (www.tietosuoja.fi) kävijämäärä kasvoi vuodesta 2015 noin 28,5 prosenttia. Vuonna 2016 kävijämäärä oli yhteensä 489055.

Tietosuojavaltuutetun puhelinneuvontaan tuli vuonna 2016 yhteensä 4208 puhelua. Neuvontaan tulleiden puheluiden määrä kasvoi 4,2 prosenttia vuodesta 2015.

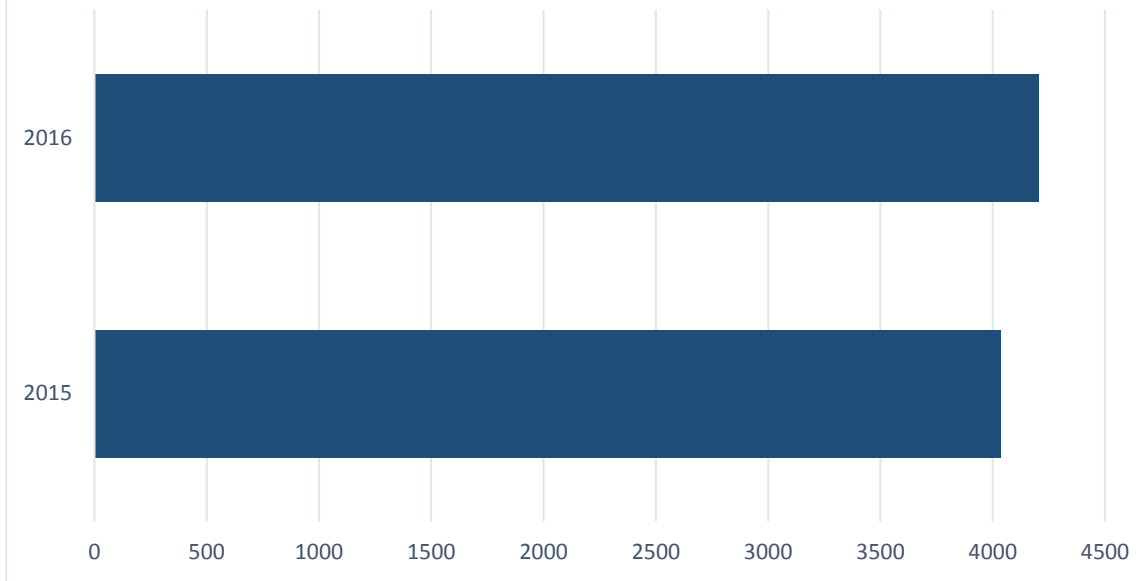
Kirjallisesti asioita tuli vireille 3862. Kirjallisesti vireille tulleiden asioiden määrä kasvoi edellisvuodesta noin 1,7 prosenttia.

489055
käyntiä
verkkosivuilla

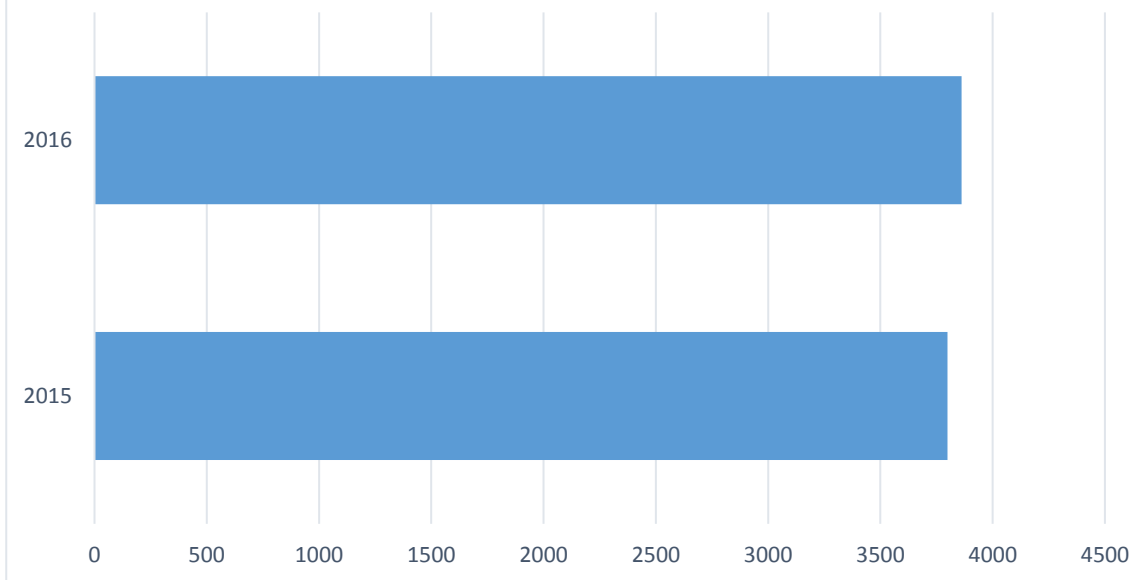
4208
puhelinneuvontaan
tullutta puhelua

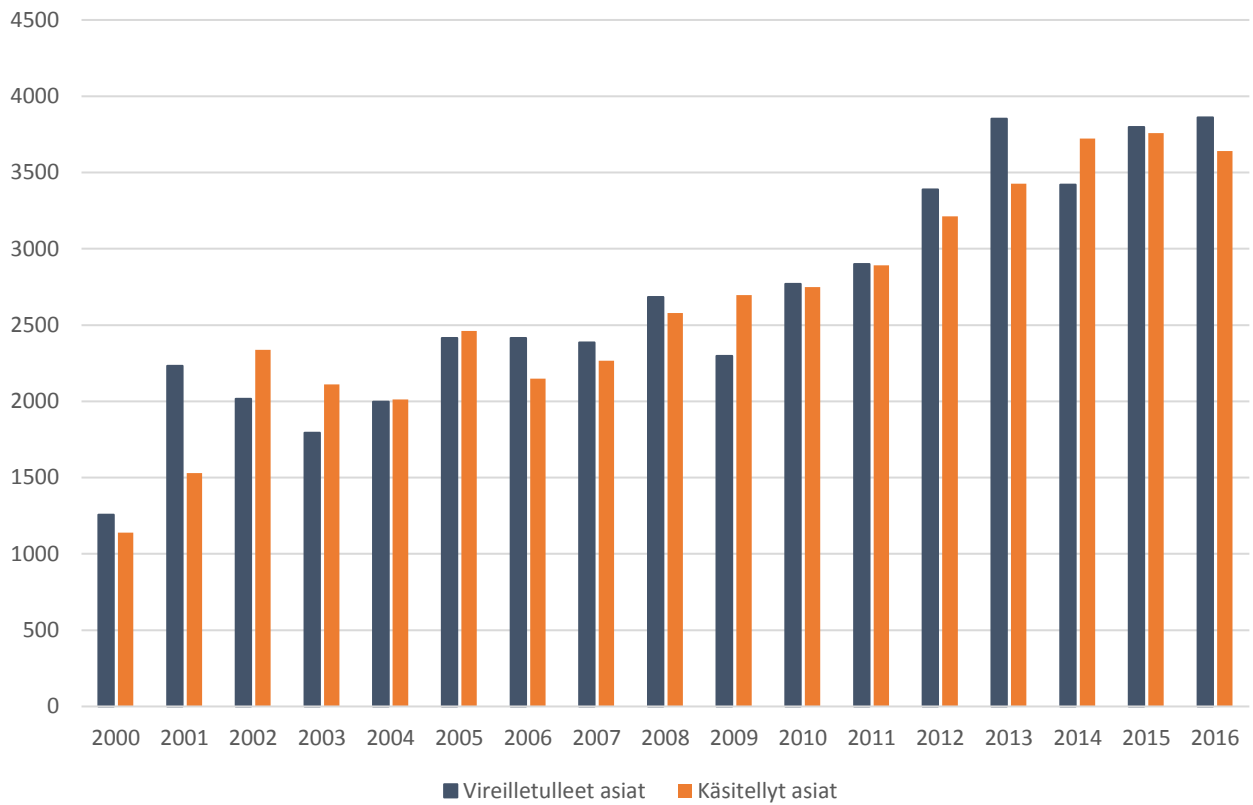
Puhelinneuvontaan tulleet puhelut

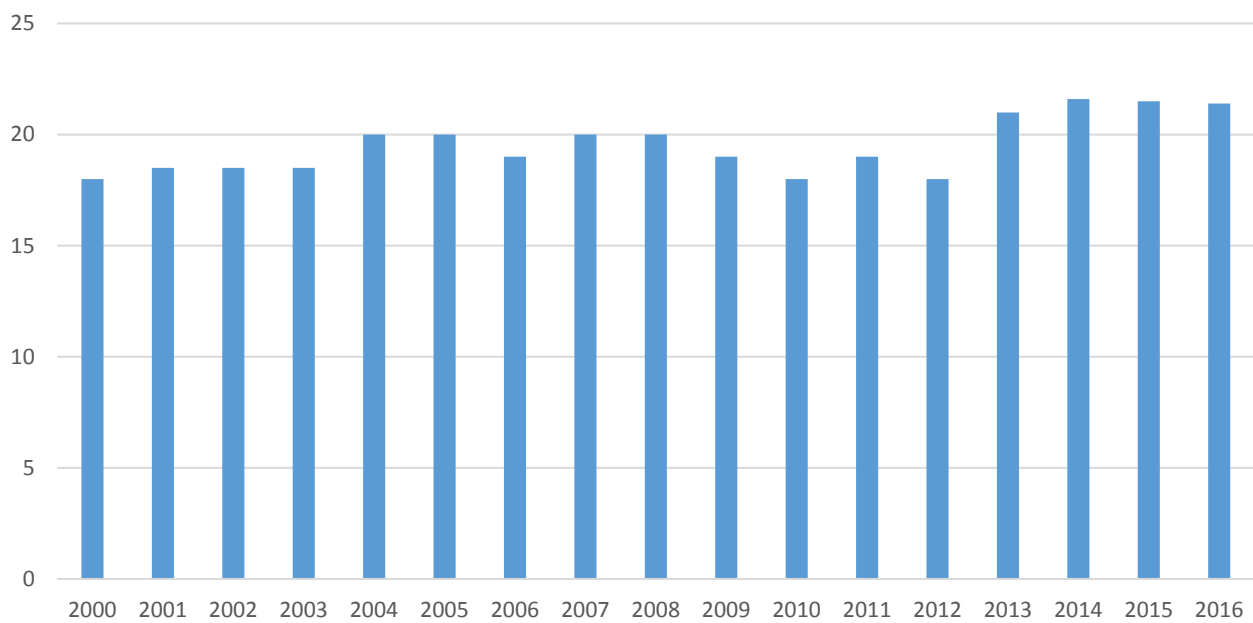
Kirjallisesti vireille tulleet asiat

Kirjallisesti vireille tulleet ja käsitellyt asiat

Henkilötyövuodet

Laaja-alainen sidosryhmäyhteistyö tärkeä osa toimintaa

Tapahtumia ja työryhmäyhteistyötä

Tietosuojavaltuutetun toimisto jatkoi tiivistä [sidosryhmäyhteistyötä](#) Suomessa ja globaalisti. EU:n tietosuojauudistus lisäsi tarvetta yhteistyön tiivistämiselle eri toimijoiden kanssa.

Tietosuojauudistus oli yksi teemoista myös 28. tammikuuta, kun tietosuojavaltuutetun toimisto vietti Euroopan neuvoston tietosuojapäivää. Vuosittaisen tietosuojapäivän tarkoituksena on lisätä tietämystä tietosuojasta sekä henkilötietojen käsittelyyn liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista.

Tietosuojavaltuutetun toimisto järjesti päivän aikana työpajan turvallisen nettiasioinnin ongelmista ja niiden korjaamisesta. Kela organisoii yhteistyössä tietosuojavaltuutetun toimiston ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa johdon tietosuojaseminaarin, jonka otsikkona oli Miten tietosuojasta rakennetaan menestystekijä? Seminaarin tavoitteena oli käydä läpi, mitä tietuoja tarkoittaa johtajan työssä sekä selkeyttää johdon roolia ja vastuuta tietosuojatyön organisoinnissa. Terveydenhuollon johdolle ja apteekkareille suunnattu seminaari käsitteli lisäksi EU:n tietuoja-asetusta ja sen vaikutuksia.

Myös Perustietovarantojaoston (Pertiva) tietuojan ydinryhmä, jossa tietuojavaltuutetun toimisto on edustettuna, järjesti yhteistyössä Patentti- ja rekisterihallituksen kanssa seminaarin EU:n tietosuojauudistuksesta. Tietuojapäivän tilaisuudessa kuultiin puheenvuoroja tietosuojauudistuksesta, yksityisyyden suojasta ja kuntien päätösten verkkojulkisuudesta, kokemuksia tietotilinpäätöksestä sekä tuloksia Kansallisen palveluarkkitehtuurin toteutusohjelmasta.

Tietuojavaltuutetun toimisto osallistui tammikuussa myös vihapuheen vastaiseen kampanjaan yhdessä Ihmisoikeuskeskuksen, lapsiasiavaltuutetun, tasa-arvovaltuutetun ja yhdenvertaisuusvaltuutetun toimistojen kanssa.

Finanssisektorilla yhteistyötä tehtiin muun muassa Kilpailu- ja kuluttajaviraston, Etelä-Suomen aluehallintoviraston, Valtakunnanvoudinviraston ja Verohallinnon kanssa. Vuoden aikana yhteistyötä tiivistettiin Finanssivalvonnan, rahanpesun selvittelykeskuksen ja pankkien kanssa pankkien asiakkaan tuntemiseen liittyen. Tietuojavaltuutetun toimisto osallistui myös [Finanssialan tietuojajohdun](#) toimintaan. Heinäkuussa tietuojavaltuutetun toimisto julkaisi [muistion](#) pankkien tiedon keräämisestä.

Sidosryhmäyhteistyötä jatkettiin tutkimuslupaviranomaisten Kelan, THL:n ja Valviran kanssa. Tietuojavaltuutetun toimisto osallistui sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastiedon toissijaista käyttöä koskevaa lainsäädäntöä valmistelemaan työryhmään, biopankkiohjausryhmään ja genomikeskuksen perustamista valmistelemaan työryhmään.

Tietuojavaltuutetun toimisto osallistui myös Puhelin- ja verkkoauttamisen eettisten periaatteiden neuvottelukunnan (PuhEet) toimintaan. Lisäksi yhteistyötä tehtiin Arkistolaitoksen ja Kuntaliiton kanssa. Tietuojavaltuutetun toimisto osallistui Julkisen hallinnon digitaalisen turvallisuuden johtoryhmän (VAHTI:n) kuntien tietoturva- ja tietosuojajohdon työhön, sen järjestämiin alueseminaareihin Jyväskylässä, Oulussa, Vaasassa ja Kuopiossa sekä päätöstilaisuuteen Helsingissä. Lokakuussa tietuojavaltuutetun toimisto osallistui FCG:n ja Kuntaliiton järjestämille Kuntien kyberturvallisuuspäiville.

Vuoden aikana perustettiin Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunnan (JUHTA:n) Tietoturva, tietuoja ja varautuminen -työryhmä. Työryhmän ensimmäinen kokous pidettiin marraskuussa.

Sosiaalihuollon tietosuojan ohjausryhmän toiminta

Sosiaalihuollon tietosuojan ohjausryhmä ([Sohvi](#)) kokoontui tietosuojavaltuutetun toimiston yhteydessä. Ryhmään kuuluu asiantuntijoita muun muassa Suomen Kuntaliitosta, sosiaali- ja terveysministeriöstä, Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksesta, Valvirasta, aluehallintovirastosta, muilta viranomaistahoilta, kunnista ja SOSTE Suomen sosiaali- ja terveys ry:stä.

Ryhmässä käsiteltiin muun muassa Euroopan unionin yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamiseen valmistautumista ja siihen liittyviä ajankohtaisia asioita. Lisäksi ryhmässä kuultiin ja keskusteltiin muun muassa sosiaalihuollon tiedonhallinnan valtakunnallisen kehittämisen tilanteesta (Kansa-hanke), sosiaalihuollon asiakasasiakirjojen viemisestä Kanta-palveluihin sekä niihin liittyvän ja muun sosiaalihuollon asiakastietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön valmistelusta.

Ryhmän jäsenet kommentoivat myös tietosuojavaltuutetun toimistossa valmisteltua opasta Sosiaalihuollon asiakastietojen käsittelystä. [Opas](#) julkaistiin tietosuojavaltuutetun toimiston verkkosivuilla huhtikuussa. Sosiaalihuollon tietosuojan ohjausryhmä oli lisäksi mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa kaksipäiväistä sosiaali- ja terveydenhuollon tietosuojaseminaaria yhdessä terveydenhuollon tietosuojan ohjausryhmän Tellun, tietosuojavaltuutetun toimiston, Suomen Kuntaliiton ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Seminaari pidettiin Lahdessa ja siihen osallistui noin 300 henkeä.

Osallistuminen Kuntokokeiluhankkeeseen

Tietosuojavaltuutetun toimiston edustaja osallistui valtionvarainministeriön alaisen Kuntakokeilut kuntien velvoitteiden vähentämisen tueksi -hankkeen (Laki kuntien velvoitteiden ja ohjauksen vähentämisestä ja monialaisten toimintamallien tukemista koskevista kokeiluista) seurantaan ja ohjaamiseen perustetun kuntakokeilujen koordinaatioryhmän toimintaan. Kokeilun loppuessa vuoden 2016 lopussa ohjausta annettiin muun muassa asiakastietojen säilyttämisestä ja muusta käsittelystä.

Henkilötietojen käsittely opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnon alalla

Tietosuojavaltuutetun toimistossa kokoontui säännöllisesti opetustoimen tietosuojan ohjausryhmä ([OTTO](#)), jonka yhtenä keskeisenä tehtävänä on keskustella ja esittää näkemyksiään oppilaiden ja opiskelijoiden henkilötietojen käsittelyn moninaisista ajankohtaisista kysymyksistä. Ryhmän työskentelyyn osallistuu opetustoimen viranomaisten ja järjestöjen edustajien ohella käytännön toimijoita erilaisista oppilaitoksista, joten ryhmässä ovat edustettuina erilaiset oppilaitokset perusopetuksesta (esiopetus mukaan lukien) korkeakouluihin saakka.

Opetuksen digitalisoituminen ja sähköisten oppimisympäristöjen yleistymisen herättivät tietosuojaan liittyviä kysymyksiä. Ryhmässä keskusteltiin myös opetustoimessa annettavasta mediakasvatuksesta digitaalisen median käyttäjän yksityisyyden suojan näkökulmasta sekä muusta tietosuoja-aiheisesta opetuksesta oppilaitoksissa. Lisäksi ryhmässä esitettiin kysymyksiä siitä, mikä tulee muuttumaan, kun EU:n yleistä tietosuoja-asetusta ryhdytään soveltamaan.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) ja tietosuojavaltuutetun toimisto laativat yhteistyönä opettajille uuden tausta-aineiston ja oppimistehtäviä kuluttajien digitaalisista taidoista, ostopolusta ja kuluttajan henkilötietojen käsittelystä, koska digitalisaatio muuttaa kuluttaja- ja tietosuoja-asioiden opetusta oppilaitoksissa. Aineiston tuottaminen liittyi kansalliseen mediataitoviikkoon, johon KKV ja TSV osallistuvat vuosittain. Media-, teknologia- ja talouskasvatuksella sekä kuluttajan ja rekisteröidyn oikeuksien ja vastuiden

tuntemisella saavutetaan uudenlainen kuluttajan digitaalinen osaaminen. Aineistossa kuvataan kaupanteon polun kautta kokonaisuus, joka helpottaa suunnittelemaan esimerkiksi ilmiöpohjaisen opetuksen järjestämistä kuluttaja-asioista henkilötietojen käsittelyä unohtamatta.

Varhaiskasvatus kuuluu nykyään hallinnollisesti opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnon alalle. Tietosuojavaltuutettu on antanut toimintavuonna varhaiskasvatuksen järjestäjille ohjausta rekisterinpidosta ja sähköisten palveluista. Varhaiskasvatuksessa kaikki asiakastiedot ovat salassa pidettäviä, koska toimintaan sovelletaan soveltuvin osin sosiaalihuollosta ja sosiaalipalveluista annettua lainsäädäntöä.

Tietosuojavaltuutettu on myös antanut ohjausta lapsille ja nuorille tehtävissä erilaisissa hyvinvointikyselyissä, joita tehdään kouluissa ja oppilaitoksissa, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollossa sekä opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalveluissa. Kyselyissä kerätään usein myös salassa pidettäviä ja arkaluonteisia tietoja. Tietosuojavaltuutettu on korostanut, että jokainen osapuoli voi rekisterinpitäjänä kysyä vain omien laissa säädettyjen tehtäviensä kannalta perusteltuja ja tarpeellisia tietoja vastaajien tilanteesta. Jokainen rekisterinpitäjä vastaa omalta osaltaan tekemästään kyselystä ja niihin saamiensa vastausten käsittelystä, mikä tulee ottaa huomioon kyselyn suunnittelussa myös silloin, jos vastaajan on tarkoitus vastata samalla kerralla usean rekisterinpitäjän kyselyyn.

Opetuksen digitalisoitumiseen liittyen tietosuojavaltuutettu on kiinnittänyt antamassaan ohjauksessa toistuvasti opetuksen järjestäjien huomiota siihen, että tietosuoja säännökset ohjaavat oppilaiden henkilötietojen käsittelyä myös, kun opetuksen järjestämisessä ja opetuksessa suunnitellaan otettavaksi käyttöön tieto- ja viestintäteknikkaa ja erilaisia sähköisiä palveluita. Henkilötietolaki edellyttää, että henkilötietojen käsittely suunnitellaan etukäteen. Jos esimerkiksi jossakin opetuksessa käytettäväksi suunnitellussa palvelussa siirrettäisiin henkilötietoja Euroopan unionin jäsenvaltioiden alueen tai Euroopan talousalueen ulkopuolelle, siihen tulee olla laillinen peruste. Tietosuojavaltuutettu on kiinnittänyt huomiota myös esimerkiksi sähköisten palveluiden käyttöehtojen merkitykseen henkilötietojen käsittelyn kannalta. Palvelussa käsiteltäviä henkilötietoja saatetaan ehtojen mukaan käyttää palvelun tuottajan omiin tarkoituksiin, kuten suoramarkkinointiin. Opetuksen järjestäjän arvioitavaksi jää silloin, millä edellytyksillä sellaista palvelua voidaan käyttää opetuksessa. Myös käyttäjätunnushallinto ja lokitietojen käsittely tulee suunnitella etukäteen. Henkilötietojen käsittelystä vastaa rekisterinpitäjä. Esimerkiksi kunnan järjestämässä perusopetuksessa rekisterinpitäjänä on opetustoimen hallinnosta vastaava toimielin kunnassa. Yleensä se on lautakunta. Sähköisiin palveluihin saattaa liittyä myös luottamuksellisten viestien ja välitystietojen käsittelyä, mutta niiden arviointi ei kuulu tietosuojavaltuutetun toimivaltaan.

Toimintavuonna tietosuojavaltuutettu on myös ohjannut opiskeluhuollon rekisterinpitoa kannanotoissaan. Kysymykset ovat kuitenkin vähentyneet, koska opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, Opetushallitus ja Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos laativat vuonna 2015 yhteistyönä uuden soveltamisohjeen oppilas- ja opiskelijahuoltolainsäädännön toteuttamisen tueksi (13a/2015). Opiskeluhoito koskee esiopetusta, perusopetusta, lukiokoulutusta ja ammatillista koulutusta. Opiskeluhoitoa toteutetaan opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhoitoon sisältyvät koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen opiskeluhoito sekä opiskeluhuollon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon palvelut.

Tietosuojavaltuutettu antoi lausuntonsa näyttötutkintojärjestelmään liittyvästä henkilötietojen käsittelystä ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettua lakia muutettaessa. Näyttötutkintojärjestelmään liittyy monia toimijoita, joita ovat muun muassa Opetushallitus, tutkintotoimikunnat ja näyttötutkintojen järjestäjät. Lain muutosten (507/2016) jälkeen Opetushallitus pitää tutkintotoimikuntien puolesta tutkintotoimikunnalle säädettyjen tehtävien hoitamiseksi tarpeellisista tiedoista valtakunnallista näyttötutkintojen suoritusrekisteriä. Se vastaa valtakunnallisen näyttötutkintojen suoritusrekisterin tietojen käytettävyydestä

ja eheydestä, tietosisältöjen muuttumattomuudesta sekä tietojen suojaamisesta, säilyttämisestä ja hävittämisestä. Opetushallitus vastaa myös teknisestä käyttöyhteydestä tietojen tallentamista, käsittelyä ja luovutusta varten. Muista rekisterinpitäjälle kuuluvista tehtävistä vastaa omien tietojensa osalta kukin tutkintotoimikunta. Lain 18a–18d §:issä säädetään valtakunnallisen näyttötutkintojen suoritusrekisterin tietolähteistä, tietosisällöstä, tietojen säilytysajasta ja salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta myös teknistä käyttöyhteyttä hyväksi käyttäen.

Opetustoimessa ylläpidetään myös muita merkittäviä valtakunnallisia rekistereitä. Opetushallitus ylläpitää opiskelijavalintarekisteriä, johon kuuluvat osarekistereinä korkeakoulujen hakurekisteri ja ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja muun perusopetuksen jälkeisen koulutuksen hakurekisteri. Korkeakoulujen opiskeluoikeus-, ilmoittautumis-, tutkinto- ja opintosuorustietojen keskitettyä säilytystä ja käyttöä varten on valtakunnallinen tietovaranto, johon kootaan korkeakoulujen opiskelijatietoja sisältävien rekisterien tietosisältöä ja jonka kautta tämä sisältö tarjotaan tietoturvasääntöjen teknisellä käyttöyhteydellä opiskelijavalintarekisterin ja korkeakoulujen yhteisten opiskelijavalintapalveluiden käyttöön. Opetus- ja kulttuuriministeriö toimii tietovarannon teknisenä ylläpitäjänä. Ylioppilastutkintorekisteriä pitää puolestaan ylioppilastutkintolautakunta.

Näiden valtakunnallisten rekisterien rekisterinpidosta säädetään laissa opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä, jota ollaan parhaillaan muuttamassa. Tietosuojavaltuutettu on antanut toimintavuonna lausuntoja tästä lainvalmistelusta. Lainvalmistelussa on pyrittävä huomioimaan myös se, että EU:n yleistä tietosuojasetusta aletaan pian soveltaa. Jäsenvaltiot voivat antaa asetusta tarkentavia säännöksiä erityisesti julkisella sektorilla ja kansallisella lainsäädännöllä on jossain määrin mahdollista poiketa asetuksen velvoitteista.

Korkeakoulusektorilla on toimintavuonna valmisteltu opintotietojen tietosuojan käytäntöjä, joita tietosuojavaltuutettu on kommentoinut valmisteluvaiheen aikana toistuvasti, mutta sääntöjen tarkastaminen siirtyi seuraavalle vuodelle. Käytännösääntöjen avulla tullaan luomaan yhteisiä pelisääntöjä korkeakoulusektorille. Vahvistetut käytännösäännöt tullaan viemään yleisesti saataville Internetiin ja niitä tullaan päivittämään tarpeen mukaan. Säännöt on suunnattu kaikille yliopistoille ja korkeakouluille, joten niillä on laaja vaikuttavuus. Käytännösääntöjä tullaan hyödyntämään myös tietojärjestelmien kehittämistyössä.

Toimintavuonna vahvistettiin uusi nuorisolaki (1285/2016), jolla kumottiin nuorisolaki (72/2006). Tietosuojavaltuutettu antoi lainvalmistelun yhteydessä nuorisolakiehdotuksesta lausuntoja, jotka koskivat etsivään nuorisotyöhön ja nuorten työpajatoimintaan liittyvää henkilötietojen käsittelyä. Henkilötietojen käsittely etsivässä nuorisotyössä muuttui uuden nuorisolain voimaan tullessa vain vähäisessä määrin. Sen sijaan nuorten työpajatoiminnasta ja siihen liittyvästä henkilötietojen käsittelystä ei ollut säädetty aikaisemmin, vaikka toimintaa on toteutettu useilla paikkakunnilla yli 30 vuotta.

Nuorten työpajatoimintaa kuvataan lain esitöissä (HE 111/2016) seuraavasti: ”Nuorten työpajatoiminta on nuorten valmentamista työn avulla. Nuori valmentautuja tekee työpajalla työtä omien edellytystensä mukaan. Nuorten työpajatoiminnan tavoitteena on tukea nuoren yksilöllistä kasvua ja parantaa nuoren valmiuksia päästä koulutukseen, suorittaa koulutus loppuun tai päästä avoimille työmarkkinoille. Toiminta edistää ja ylläpitää nuorten elämänhallintataitoja ja työ- ja toimintakykyä. Valmentamisen menetelmiä ovat työ-, yksilö- ja ryhmävalmennus. Työpajoilla käytettävä työpajapedagogiikka on joustavassa oppimisympäristössä tapahtuvaa, yksilön edellytysten mukaista, tekemällä oppimista korostavaa yhteisöllistä ja suunnitelmallista valmennusta. Työpajatoiminta sijoittuu julkisen sektorin palvelukokonaisuudessa avoimien koulutus- ja työmarkkinoiden ja sosiaalialan palvelujen välimaastoon ja on monialaista toimintaa.” Nuorten työpajatoiminnassa käsitellään arkaluonteisia ja salassa pidettäviä tietoja, minkä vuoksi nuorisolaissa olevat säännökset nuorten tietojen käsittelystä nuorten työpajatoiminnassa ja

huumausainetestauksesta, ovat merkittävä asia pajalla olevien nuorten yksityisyyden suojan kannalta.

Europolin yhteinen valvontaviranomainen

Euroopan poliisivirasto (jäljempänä Europol) on Euroopan unionin lainvalvontaorganisaatio. Europolin tavoite on parantaa jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten tehokkuutta ja yhteistyötä vakavan kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden ja terrorismin ehkäisemisessä ja torjunnassa. Europolin toiminnasta ja valvonnasta on säädetty neuvoston päätöksessä 2009/371/YOS. Tietosuojavaltuutetun toimisto osallistui Europolin yhteisen valvontaelimen toimintaan. Yhteisen valvontaelimen tehtävänä on valvoa Europolin toimintaa sen varmistamiseksi, että Europolin elintenkäytössä olevien tietojen tallentaminen, käsittely ja käyttö eivät vaaranna rekisteröidyn oikeuksia.

Europolin yhteisen valvontaelimen muutoksenhakukomitea

Muutoksenhakukomitea tutkii Europol-päätöksessä tarkoitetut rekisteröityjen oikeuksia koskevat asiat ja antaa asioissa lopullisen päätöksen. Komiteassa on yksi jäsen kustakin 28 jäsenmaasta. Muutoksenhakukomitea ratkaisee käsiteltävät asiat Europolin toiminnasta tehdyn neuvoston päätöksen perusteella. Tietosuojavaltuutetun toimiston edustaja toimi muutoksenhakukomitean puheenjohtajana.

Schengenin tietojärjestelmän yhteisen valvonnan koordinaatioryhmä

Schengenin säännösten tarkoituksena on helpottaa henkilöiden vapaata liikkumista unionin jäsenmaissa. Rajamuodollisuuksien sijaan viranomaisvalvonnan tukena on Schengen-valtioiden yhteinen tietojärjestelmä (SIS II). Kansallisten valvontaviranomaisten ja Euroopan tietosuojavaltuutetun on toimivaltansa puitteissa tehtävä aktiivisesti yhteistyötä ja varmistettava SIS II:n koordinoitu valvonta. Tietosuojavaltuutetun toimiston edustaja osallistui Euroopan tietosuojavaltuutetun ja kansallisten tietosuojaviranomaisten yhteisen valvonnan koordinaatioryhmän toimintaan. Schengenin tietojärjestelmän toiminnasta ja valvonnasta on säädetty Asetuksessa (EY) N:o 1987/2006.

Tullitietojärjestelmän yhteinen valvontaelin sekä yhteisen valvonnan koordinaatioryhmä

Tietosuojavaltuutetun toimisto osallistui Euroopan unionin tullitietojärjestelmää koskevan säännösten (Asetus (EY) 51511997 ja neuvoston päätös 2009I917IJHA) perusteella tapahtuvaan valvontaan tullitietojärjestelmän yhteisen valvontaviranomaisen jäsenenä. Kansalliset tietosuojaviranomaiset valvovat tullitietojärjestelmää yhdessä Euroopan tietosuojavaltuutetun kanssa. Tietosuojavaltuutetun toimisto osallistui Euroopan tietosuojavaltuutetun ja kansallisten tietosuojaviranomaisten yhteisen valvonnan koordinaatioryhmän toimintaan. Yhteisen valvonnan tarkoituksena on varmistaa henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuus tullitietojärjestelmässä.

EURODAC-järjestelmän yhteinen valvonta

Järjestelmä on perustettu Dublinin yleissopimuksen soveltamista varten. EURODAC-järjestelmän avulla jäsenvaltiot voivat tunnistaa turvapaikanhakijat ja henkilöt, jotka on pidätetty heidän ylittäessään yhteisön ulkorajan luvatta. Tietosuojavaltuutetun toimistonedustaja osallistui EURODAC-sormenjälkirekisterin

yhteisen valvonnankoordinaatioryhmän toimintaan kansallisten tietosuojaviranomaisten ja Euroopan tietosuojavaltuutetun kesken. EUODAC-järjestelmän toiminnasta ja valvonnasta on säädetty Asetuksessa (EY) N:o 2725/100.

Viisumitietojärjestelmän yhteinen valvonta

Viisumitietojärjestelmän tarkoituksena on parantaa yhteisen viisumipolitiikan täytäntöönpanoa, konsuliyhteistyötä ja keskusviisumiviranomaisten välistä yhteydenpitoa helpottamalla viisumihakemuksia ja päätöksentekoon liittyvää tietojenvaihtoa jäsenvaltioiden välillä. Tietosuojavaltuutetun toimisto osallistui kansallisten tietosuojaviranomaisten ja Euroopan tietosuojavaltuutetun välisen, valvontaa koskevan koordinaatioryhmän toimintaan. Viisumitietojärjestelmän toiminnasta ja valvonnasta on säädetty Asetuksessa (EY) 767/2008. Tietojärjestelmä sisältää kaikkien Schengen-viisuminhakijoiden biometrisettunnisteet (kasvokuva ja sormenjäljet) ja viisumihakemustietoja. Sen rekisterinpitäjänä on ulkoasiainministeriö. Kansallisen tietosuojaviranomaisen on varmistettava, että kansallisessa järjestelmässä tapahtunut tietojenkäsittely tarkastetaan vähintään joka neljäs vuosi kansainvälisten tarkastuskäytäntöjen mukaisesti.

Tarkastukset

Schengenin tietojärjestelmä

SIS II -järjestelmä on otettu käyttöön 9.4.2013. Asetuksen (EY) N:o 1987/2006 ja päätöksen (2007/533/YOS) mukainen kansallinen valvontaviranomainen on Suomessa tietosuojavaltuutettu. Edellä mainittujen säännösten mukaan kansallisen valvontaviranomaisen on varmistettava, että N:SIS II:ssa tapahtunut henkilötietojen käsittely tarkastetaan vähintään joka neljäs vuosi. Kattava tarkastus aloitettiin 4.2.2016 ja päätettiin 22.7.2016.

Eurodac-tietojärjestelmä

Eurodac-asetuksen (EU) N:o 603/2013 artiklan 30 mukaan kansallinen valvontaviranomainen valvoo kyseisen jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön mukaisesti jäsenvaltion suorittaman tämän asetuksen mukaisen henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuutta. Suomessa kansallinen valvontaviranomainen on tietosuojavaltuutettu. Järjestelmään tehtiin tarkastus, joka aloitettiin 15.3.2016 ja päätettiin 8.7.2016.

Työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmän henkilöasiakasrekisterin käytönvalvontatarkastus

Tietosuojavaltuutettu aloitti 8.11.2016 tarkastuksen, joka kohdistuu työ- ja elinkeinoministeriön sekä työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmään. Tarkastus liittyy erityisesti asiakkaina olevien työttömien työnhakijoiden henkilötietojen käsittelyyn ja asiakastietojärjestelmän henkilöasiakasrekisteriin (ns. URA-rekisteriin), sen lokitietoihin ja käytönvalvontaan.

Lain julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012) 13 luvun 1 §:n mukaan julkisen työvoima- ja yrityspalvelun järjestämistä varten pidetään yllä työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmää. Tietojärjestelmä muodostuu henkilöasiakasrekisteristä, työnantajarekisteristä ja palveluntuottajarekisteristä.

Lain 13 luvun 2 §:n mukaan työ- ja elinkeinoministeriö vastaa rekisterinpitäjänä työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmän yleisestä toimivuudesta ja rekisteritoimintojen yhtenäisyydestä. Työ- ja elinkeinotoimistot hoitavat rekisterinpitäjälle säädetyt muut tehtävät, jollei työ- ja elinkeinoministeriö toisin määrää.

[Henkilöluottotietojen käsittelyä koskeva tarkastus](#)

Tietosuojavaltuutettu jatkoi vuonna 2015 aloitettua laajaa henkilöluottotietojen käsittelyä koskevaa tarkastusta.

5. Toiminnan tehokkuus ja vaikuttavuus

Toimintamäärärahan käyttö ja kokonaiskustannukset

	Toteutunut 2014	Toteutunut 2015	Tavoite 2016	Toteutunut 2016	Vertailu edelliseen vuoteen	Vertailu tulossopi- mustavoit- teeseen
Toimintamäärärahan (25.01.03) käyttö, 1000 €	1672	1680	1720	1633	-2,8	-5,3
Kokonaiskustannukset, 1000 €	1717	1750	1703	1686	-2,7	-1,0

Vireille tulleiden asioiden määrä

	Toteutunut 2014	Toteutunut 2015	Tavoite 2016	Toteutunut 2016
Saapuneet asiat	3420	3799	3500–4000	3862
Ratkaistut asiat	3723	3758	3100	3640
Käsittelyaika päivissä (kyseisen vuoden lopussa)	39	34	50	41,2
Vireillä olevat vanhat asiat (>1 vuosi)	274	176	150	280
Annettujen lausuntojen määrä	314	376	-	435

Vireille tulleet tarkastusoikeus- ja tiedonkorjaamisasiat

Asiaryhmä	2014		2015		2016	
	tark.	t. ko.	tark.	t. ko.	tark.	t. ko.
Terveydenhuolto	19	35	23	49	21	60
Luottotietoasiat	-	5	-	8	-	4
Poliisi	89	-	94	-	97	-
Muut	70	73	64	94	93	109
Yhteensä	178	113	181	151	211	173
Molemmat yhteensä	291		332		384	

Vireille tulleet lausuntopyynnöt syyttäjiltä ja tuomioistuimilta sekä lausunnot tutkimuslupa-asioissa

	2014	2015	2016
Syyttäjiltä ja tuomioistuimilta (Hetil 41 §)	115	227	85
Tutkimuslupa-asiat (StakesL 4§)	70	64	65

Lainsäädäntöhankkeista ja hallinnollisista uudistuksista annetut lausunnot

	2014	2015	2016
Lausunnot lainsäädäntöhankkeista	81	58	95
Eduskunnassa kuultavana	37	29	46
Lausunnot hallinnollisista uudistuksista	24	24	18
Yhteensä	142	111	159

6. Henkilöstövoimavarat

Vuonna 2016 tietosuojavaltuutetun toimiston henkilötyövuosien määrä oli 21,4. Toimistossa työskenteli vuoden 2016 lopussa 23 henkilöä, joista määräaikaisina työskenteli tuolloin viisi henkilöä. Kaksi henkilöä työskenteli vuoden lopussa osa-aikaisesti.

Henkilöstöresurssit	2014	2015	2016
Henkilöstömäärä vuoden lopussa	23	21	23
Henkilötyövuodet	21,6	21,5	21,4
Työhyvinvointitoiminta (€)	7265	7775	6116
Henkilöstökoulutus (€)	3286	3084	5155
Työtyytyväisyys (0–5)	3,4	3,4	3,1
Työterveyshuollon kustannukset (€)	15947	22391	15648
Sairauspoissaolot pv/htv	8,7	4,5	8,4
Keski-ikä	43,6	45,8	45,5
Koulutustasoindeksi	6	6,3	6,5

Vakituinen henkilökunta (31.12.2016)

Aarnio, Reijo, tietosuojavaltuutettu

Delfino-Valin, Ana, tarkastaja

Helén, Pirjo, tarkastaja

Huhtiniemi, Heikki, ylitarkastaja

Höök, Marita, ylitarkastaja

Järvinen, Johanna, ylitarkastaja

Kara, Eija, ylitarkastaja

Karppinen, Lauri, IT-erityisasiantuntija

Kumpula Elisa, toimistopäällikkö (virkavapaalla)

Laiho, Erna, johdon sihteeri

Lankinen, Hanna, ylitarkastaja

Lehto, Anne, tietopalvelusihteeri

Leivonen, Raisa, ylitarkastaja

Murtomäki, Mia, ylitarkastaja

Partanen, Heikki, ylitarkastaja

Pentti, Hanna, tietopalvelusihteeri

Pihamaa, Heljä-Tuulia, toimistopäällikkö

Salonen, Emmi, tietopalvelusihteeri

Tamminen-Dahlman, Anne, ylitarkastaja

Ylipartanen, Arto, ylitarkastaja

7. Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma

Tietosuojavaltuutetun toimiston sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tilaa on arvioitu vuonna 2016 valtion controller -toiminnon laatimaa suppeaa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan viitekehikkoa soveltaen. Pohjana arviolle on ollut oikeusministeriön sisäisen tarkastuksen yksikön kanssa vuonna 2010 laadittu sisäisen valvonnan arviointikehikko.

Sisäisen valvonnan arvioidaan toimivan tietosuojavaltuutetun toimiston toiminnan laajuuteen ja laatuun sekä riskeihin nähden asianmukaisesti. Kehittämistoimia edellyttäviä osa-alueita ovat vuotta 2016 koskevan arvion perusteella erityisesti

- toimiston henkilöresurssien riittävyys suhteessa toimiston lisääntyviin tehtäviin, kasvavaan kysyntään ja toimintaympäristössä tapahtuviin lainsäädännöllisiin muutoksiin
- tehtävien hoitamisen edellyttämä osaaminen
- tehtävien hoitamisen edellyttämät laitteet ja tietojärjestelmät
- toiminnan budjettirahoitus ja määrärahojen jatkuva ja järjestelmällinen seuranta sekä riskienhallintamenettelyiden jatkuva kehittäminen toimintaympäristön ja lainsäädännön muutokset huomioiden.

Lainsäädännön muutokseen ja toimiston resursseihin liittyvää suunnittelua tehdään yhteistyössä oikeusministeriön kanssa.

Helsingissä, joulukuun 22. päivänä 2017

Reijo Aarnio

tietosuojavaltuutettu

8. Tietosuojalautakunnan vuosi 2016

8.1 Tehtävät

Tietosuojalautakunta on oikeusministeriön yhteydessä toimiva itsenäinen viranomainen. Valtioneuvosto nimittää tietosuojalautakunnan kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Nykyinen tietosuojalautakunta on asetettu 31.12.2017 päättyväksi toimikaudeksi.

Henkilötietolain mukaan tietosuojalautakunta voi

- myöntää rekisterinpitäjälle luvan henkilötietojen käsittelyyn mahdollisesti tarpeellisine lupamääräyksineen silloin, kun mikään muu henkilötietolain käsittelyperuste ei tule kyseeseen ja kun henkilötietolain 43 §:n mukaiset edellytykset täyttyvät; ja
- antaa tietosuojavaltuutetun hakemuksesta henkilötietojen käsittelyä koskevia määräyksiä kuten esimerkiksi kieltää henkilötietolain vastaisen henkilötietojen käsittelyn tai velvoittaa asianomaisen oikaisemaan, mitä on oikeudettomasti tehty tai laiminlyöty.

Lisäksi tietosuojalautakunta

- käsittelee henkilötietojen käsittelyyn liittyviä lain soveltamisalan kannalta periaatteellisesti tärkeitä kysymyksiä; ja
- seuraa henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön kehittämistarvetta ja tekee tarpeelliseksi katsomiaan aloitteita.

8.2 Toiminta

Vuosi 2016 oli tietosuojalautakunnassa verrattain vilkas. Vuoden 2016 aikana tietosuojalautakunta kokoontui yhteensä kymmenen kertaa ja ratkaisi kymmenen asiaa, joista kaikki olivat rekisterinpitäjän lupahakemuksia. Vuonna 2016 tietosuojalautakunnassa tuli vireille seitsemän rekisterinpitäjän lupahakemusta. Vuonna 2016 ratkaistujen lupahakemusten keskimääräinen käsittelyaika oli noin 4,5 kuukautta. Hakemusten käsittelyajat olivat lyhyimmillään noin 2,5 kuukautta ja pisimmillään noin 8,5 kuukautta. Käsittelyaikoihin saattavat vaikuttaa muun muassa hakijalta pyydettävät lisäselvitykset sekä tietosuojavaltuutetulta ja mahdollisilta muilta tahoilta pyydettävät lausunnot.

Lupahakemusten lisäksi tietosuojalautakunta antoi vuonna 2016 kolme lausuntoa Helsingin hallinto-oikeudelle koskien lautakunnan päätöksistä tehtyjä valituksia sekä yhden vastauksen tietosuojavaltuutetun lausumapyyntöön. Lisäksi tietosuojalautakunta on useammassa kokouksessaan käsitellyt EU:n yleisen tietosuojasetuksen valmistelua sekä muun muassa asetuksen mukaisen valvontaviranomaisen tehtäviä ja organisaatiota. Yleinen tietosuojasetus tuli voimaan toukokuussa 2016 ja sitä aletaan soveltaa toukokuusta 2018 alkaen. Yleisen tietosuojasetuksen voimaantulon jälkeen tietosuojalautakunta on ryhtynyt myöntämään lupia lähtökohtaisesti määräaikaisena siten, että lupien voimassaolo päättyy, kun yleinen tietosuojasetus tulee sovellettavaksi.

Tietosuojalautakunnassa vireille tulleet ja käsitellyt lupa- ja määräysasiat vuosina 2012–2016

	2012	2013	2014	2015	2016
Vireille tulleet asiat	11	6	3	11	7
Ratkaistut asiat joista	9	5	5	7	10*
- hyväksytyt	8	3	3	6	5
- hylätty tai jätetty tutkimatta	1	2	2	1	5
Vireillä tarkastelujakson lopulla	2	3	1	5	3

*Ratkaistuista asioista yksi koski Helsingin hallinto-oikeuden tietosuojalautakunnalle palauttamaa asiaa, joka oli alun perin tullut vireille jo vuonna 2013.

Taulukosta ilmenee, että tietosuojalautakunnan käsittelemien asioiden määrä ei ole merkittävästi vaihdellut tarkasteluajanjakson aikana. Vuonna 2014 vireille tulleiden asioiden määrä on kuitenkin ollut selvästi tavanomaista alhaisempi ja vuonna 2016 ratkaistuja asioita on ollut hieman aiempia vuosia enemmän.

Aikaisempien vuosien tapaan tietosuojalautakunta tiedottaa päätöksistään valtion säädöstietopankki Finlexissä.

8.3 Käsitellyt lupa-asiat

[Lupahakemus toimituksellisessa tarkoituksessa kerättyjen arkaluonteisten henkilötietojen luovuttamiseksi](#)

Oy Suomen Tietotoimisto pyysi tietosuojalautakunnalta lupaa luovuttaa asiakastoimituksilleen arkaluonteisia henkilö- ja tuomiotietoja, joita hakija itse keräsi toimituksellista tarkoitusta varten. Tietosuojalautakunta katsoi, että hakemuksessa kuvatussa käsittelyssä oli kyse henkilötietolain 2 §:n 5 momentissa tarkoitettua henkilötietojen käsittelystä toimituksellisia tarkoituksia varten. Koska henkilörekisterin käyttötarkoitus oli toimituksellinen, ei käsittelylle ollut henkilötietolain 43 §:n mukaisen luvan tarvetta ja tietosuojalautakunta jätti asian toimivaltaansa kuulumattomana tutkimatta. Asiassa suoritettiin äänestys (4-3).

[Lupa henkilötietojen käsittelemiseksi ammattimaisessa perintätoiminnassa](#)

Tietosuojalautakunta myönsi yhdelle perintätoimistolle luvan käsitellä ammattimaisessa perintätoiminnassaan väestötietojärjestelmän VTJKyselyn suorakyselyn avulla saatavia sellaisten henkilöiden tietoja, joiden osalta yhtiöllä ei ole perintätoimeksiantoa. Mainittu tunnistusohjelma mahdollistaa väestötietojärjestelmään merkittyjen henkilötietojen selailumahdollisuuden suorakäyttöyhteyden avulla. Käsitteilyn tarkoitus on helpottaa perintätoimen kohdentamista oikeaan henkilöön. Tietosuojalautakunta on aiemmin myöntänyt useita vastaavia lupia.

[Teleoperaattoreiden maksuviivästysrekisteriä koskevan asian uudelleen käsittely](#)

Tietosuojalautakunta käsitteli uudelleen Helsingin hallinto-oikeuden sille palauttaman asian 4/932/2013. Teleoperaattoreina toimivat hakijat olivat pyytäneet henkilötietolain 43 §:ssä tarkoitettua toistaiseksi voimassa olevaa lupaa luovuttaa asiakasrekisteristään toisilleen tietoja maksun myöhästymisestä tapauksissa, joissa asiakkaan maksut ovat viivästyneet vähintään 60 päivää ja joissa laiminlyönnistä aiheutuvasta luovuttamisesta toisille operaattoreille on kerrottu asiakassopimuksessa. Lautakunta katsoi, että henkilötietolain 43 §:n 1 momentissa säädetty edellytykset luvan myöntämiselle olivat olemassa ottaen huomioon hakijan esittämä selvitys ja henkilötietojen käsittelylle päätöksessä asetetut lupamääräykset, ja näin ollen myönsi hakijoille luvan käsitellä henkilötietoja.

[Suomen Asiakastieto Oy:n kaksi lupahakemusta](#)

Suomen Asiakastieto Oy pyysi lautakunnalta henkilötietolain 43 §:ssä tarkoitettua lupaa, jotta se voisi kerätä, käsitellä ja luovuttaa tietoja kansainvälisten pakotteiden kohteena olevista henkilöistä ja yhteisöistä. Hakemuksen kohteena olleita tietoja julkaistaan Euroopan unionin ja Yhdistyneiden kansakuntien pakoteluetteloissa sekä Yhdysvaltojen Office of Foreign Assets Control -viraston pakotelistassa. Toisessa hakemuksessaan hakija pyysi, että sille myönnettäisiin lupa kerätä, käsitellä ja luovuttaa varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi annetun lain mukaisia tietoja Keskusrikospoliisin tekemistä varojen jäädyttämisspäätöksistä. Molemmissa hakemuksissa kysymys oli osin arkaluonteisista henkilötiedoista. Tietosuojalautakunta katsoi, että tietojen käsitteleminen hakemuksissa kuvatulla tavalla ei ollut henkilötietolain 43 §:n 2 momentissa säädetyn tärkeän yleisen edun mukaista. Henkilötietojen käsittelylle tarvittavan luvan edellytykset eivät näin ollen täyttyneet, minkä vuoksi tietosuojalautakunta hylkäsi molemmat hakemukset. Jälkimmäisessä asiassa suoritettiin äänestys (4-2).

[Kansalliskirjaston lupahakemus henkilötietojen käsittelemiseksi kirjasto-, arkisto- ja museoalan toimijoiden yhteisessä nimitietopalvelussa](#)

Hakija pyysi tietosuojalautakunnalta henkilötietolain 43 §:n mukaista lupaa aineistojen tunnistamisen ja valinnan kannalta välttämättömien henkilötietojen, kuten henkilöiden elinvuosien sekä ammattitietojen käsittelyyn ja avaamiseen kirjasto-, arkisto- ja museoalan toimijoiden yhteisessä nimitietopalvelussa. Siltä osin kun kysymys oli henkilötietojen luovuttamisesta viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain nojalla, jätti tietosuojalautakunta hakemuksen toimivaltaansa kuulumattomana tutkimatta. Siltä osin kun kysymys oli muusta hakemuksessa kuvatusta käsittelystä, tietosuojalautakunta myönsi hakijalle henkilötietolain 43 §:n mukaisen luvan, sillä käsittely oli tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi, eikä tietojen käsittely vaarantanut henkilöiden yksityisyyden suojaa ja oikeuksia.

[Kolme lupahakemusta koskien henkilötietojen käsittelyä kuvattaessa yleisessä liikenteessä](#)

Posti Oy pyysi tietosuojalautakunnalta henkilötietolain 43 §:n mukaista lupaa käsitellä henkilötietoja kuvattaessa liikennettä, tiestöä ja sen välitöntä ympäristöä yleisillä alueilla eräitä hakemuksessa yksilöityjä käyttötarkoituksia, kuten polttoaineen hintatietojen keräämistä, varten. Saksalainen yritys Valeo taas haki lupaa henkilötietojen keräämiseksi autoihin kiinnitettävien kameroidensa testaamisen yhteydessä. Kummassakaan tapauksessa toiminnan tarkoituksena ei ollut henkilötietojen käsittely, mutta kuvattaessa yleisessä liikenteessä ei henkilötietojen käsittelystä täysin voitu välttyä. Tietosuojalautakunta katsoi, että kummassakin tapauksessa hakijalla oli oikeutettu etu käsitellä henkilötietoja hakemuksessa kuvatulla tavalla. Hakijoiden lisäselvityksissään esittämät perusteet ja lautakunnan asettamat lupamääräykset huomioon ottaen tietojen käsittely ei myöskään vaarantanut henkilön yksityisyyden suojaa ja oikeuksia, ja näin ollen lautakunta myönsi hakijoille luvat käsitellä henkilötietoja.

Sen sijaan Vionice Oy:n lupahakemuksen tietosuojalautakunta hylkäsi. Hakija pyysi tietosuojalautakunnalta henkilötietolain 43 §:n mukaista lupaa käsitellä henkilötietoja sen asiakkaiden kuvatessa tiestöä, liikennettä vesillä tai maalla, rautateiden rataverkoston sekä teiden ja ratojen välitöntä ympäristöä yleisillä alueilla hakijan tarjoaman sovelluksen avulla. Hakemuksessa kuvatun henkilötietojen käsittelyn osalta hakijan asiakkaat määrittivät henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen ja keinot, ja näin ollen hakijan asiakkaita oli pidettävä henkilötietolain tarkoittamina rekisterinpitäjinä. Koska hakija suoritti tietojen käsittelyä asiakkaidensa lukuun, ei sille voitu myöntää itsenäistä oikeutta käsitellä hakemuksessa kuvattuja tietoja.

[Lupahakemus pikkukeskosten koodattujen tietojen luovuttamiseksi](#)

Tietosuojalautakunta jätti Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiriin 43 §:n mukaisen lupahakemuksen toimivaltaansa kuulumattomana tutkimatta. Hakija pyysi lupaa pikkukeskosten koodilla tunnistamattomaksi tehtyjen tietojen luovuttamiseksi Vermont Oxford Network -tietokantaan ja tietokannasta palautuvien tietojen käsittelemiseksi hakijan omassa toiminnassa. Arvioitavana oli myös kysymys siitä, tuliko hakijan käsittelemiä tietoja pitää henkilötietoina. Tietosuojalautakunta katsoi, että hakemuksen kohteena olevassa tietojen käsittelyssä oli kyse henkilötietojen käsittelystä. Käsittelyssä oli kuitenkin kyse henkilötietojen luovuttamisesta viranomaisen henkilörekisteristä, mistä säädetään laissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta. Tietosuojalautakunnalla ei näin ollen ollut toimivaltaa käsitellä lupahakemusta.

8.4 Tietosuojalautakunnan kokoonpano

Tietosuojalautakunnan kokoonpano vuonna 2016 (henkilökohtaiset varajäsenet suluissa)

Puheenjohtaja

OTL Pekka Nurmi, Helsinki

(erityisasiantuntija Leena Vettenranta, oikeusministeriö)

Varapuheenjohtaja

professori Ahti Saarenpää, Lapin yliopisto

(vanhempi hallitussihteeri Kirsi Taipale, maa- ja metsätalousministeriö)

Jäsenet

hallintojohtaja Eila Ratasvuori, Helsingin kaupunki

(hallintoylilääkäri Lasse Lehtonen, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri)

konsultti Pertti Saloranta, Hämeenlinna

(yli-insinööri Tapani Tarvainen, Jyväskylän yliopisto)

johtaja Lea Mäntyniemi, Finanssialan Keskusliitto ry

(lainsäädäntöneuvos Sanna Helopuro, valtioneuvoston kanslia)

lakiasiaintohtaja Hannu Rautiainen, Elinkeinoelämän Keskusliitto EK ry

(lakimies Minna Aalto-Setälä, Keskuskauppakamari)

johtava lakimies Tuula Sario, Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry

(päälakimies Timo Koskinen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö ry)

Sihteeri

OTM Tanja Jaatinen

9. Tietosuojavaltuutetun ratkaisuja ja kannanottoja

Henkilötietojen käsittely asiakkaan tuntemisen tarkoituksessa

Muistio pankeille

22.6.2016

1. Oikeusperuste

Kaikkeen henkilötietojen käsittelyyn on oltava peruste. Henkilötietojen käsittelyn edellytyksistä säädetään henkilötietolaissa. Henkilötietolain 8 §:ssä säädetään niistä perusteista, joilla henkilötietoja saa käsitellä.

Asiakassuhde luo pankille oikeuden käsitellä henkilötietoja asiakassuhteen hoitamiseksi (henkilötietolain 8 § 1 mom. 5 kohta). Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annettu laki taas luo pankille velvoitteen käsitellä tietoja tuossa laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi (henkilötietolain 8 § 1 mom. 4 kohta).

Kyseessä on kaksi toisistaan poikkeavaa henkilötietojen käsittelyn tarkoitusta ja perustetta. Kyseessä on myös kaksi toisistaan poikkeavaa rekisterinpitäjän tehtävää. Henkilötietolain 6 §:n mukaan henkilötietojen käsittelyn tarkoitus tulee määritellä siten, että siitä ilmenee, minkälaisen rekisterinpitäjän tehtävien hoitamiseksi henkilötietoja käsitellään.

Nykyinen laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä tuli voimaan jo vuonna 2008. Pankin velvollisuus tuntea asiakkaansa on ollut voimassa pitkään. Finanssisektorin sääntely ylipäätään on jo kauan sitten johtanut siihen, että pankeilla on ainakin kaksi toisistaan poikkeavaa asiakkaiden henkilötietojen käsittelyä edellyttävää tehtävää, joista toinen liittyy asiakassuhteiden hoitamiseen ja toinen lainsäädännössä määriteltyjen tietojen keräämiseen ja osin myös toimivaltaisille viranomaisille luovuttamiseen.

2. Asiakkailta kysytyt tiedot

Henkilötietolain 9 §:n mukaan käsiteltävien henkilötietojen tulee olla määritellyn henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen kannalta tarpeellisia. Ne eivät saa olla liian laajoja kyseiseen tarkoitukseen.

Asiakassuhteen perusteella käsiteltävien tietojen tulee näin ollen olla tarpeellisia asiakassuhteen hoitamisen kannalta. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa säädettyjen velvoitteiden, tai muiden lakisääteisten velvoitteiden, hoitamiseksi kerättävien tietojen taas tulee olla tarpeellisia tuohon tarkoitukseen.

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annettuun lakiin on säädetty riskiperusteinen tapa arvioida asiakkaan tuntemistoimien riittävyttä. Näin ollen kussakin asiakassuhteessa tuntemisen tarkoituksessa kerättävien tietojen tulee olla perusteltavissa asiakaskohtaisella riskillä.

Henkilötietolain 6 §:n mukaan henkilötietojen käsittely on suunniteltava ennalta. Henkilötietolain 5 §:ssä säädetään huolellisuusveloitteesta henkilötietojen käsittelyssä.

Saamieni selvitysten mukaan pankit ovat esittäneet asiakkaan tuntemistietoja päivittäessään samat peruskysymykset kaikille henkilöasiakkailleen. Kun pankki päivittää tuntemistietoja tai hankkii puuttuvia tietoja asiakkaalta, tulee kysymyksiä esitettäessä ottaa huomioon riskiperusteiseen arvioon vaikuttavat

seikat, kuten asiakassuhteen laatu ja laajuus. Selvityksistä ei kuitenkaan ilmennyt, että tietojen kerääminen olisi pohjautunut ennakoitua tehtyyn asiakassuhdekohtaiseen riskiarvioon, jonka jälkeen olisi kerätty kultakin asiakkaalta tuossa asiakassuhteessa tarpeelliset tiedot. Näin ollen yksittäisten kysymysten arvioiminen ei ole tarpeen.

3. Oikeus tulla informoiduksi

Henkilötietolain 24 §:n mukaan rekisterinpitäjän on henkilötietoja kerätessään huolehdittava siitä, että rekisteröity voi saada tiedon rekisterinpitäjästä ja tarvittaessa tämän edustajasta, henkilötietojen käsittelyn tarkoituksesta sekä siitä, mihin tietoja säännönmukaisesti luovutetaan, samoin kuin ne tiedot, jotka ovat tarpeen rekisteröidyn oikeuksien käyttämiseksi asianomaisessa henkilötietojen käsittelyssä.

Tietosuojavaltuutetun toimistoon tulleista yhteydenotoista ilmenee, että pankkiasiakkaiden henkilötietojen keräämistä koskeva informointi ei ole toteutunut henkilötietolain 24 §:n mukaisesti. Lukuisat ihmiset ovat kysyneet tietosuojavaltuutetun toimistolta, perustuuko tietojen kerääminen todella lakiin, ja jos niin mihin lakiin. Samoin ihmiset ovat jääneet pohtimaan, mihin tarkoituksiin tietoja käytetään, kuten käytetäänkö niitä markkinointiin.

4. Käyttötarkoitus

Henkilötietolain 7 §:n mukaan henkilötietoja saa käyttää tai muutoin käsitellä vain tavalla, joka ei ole yhteensopimaton 6 §:ssä tarkoitettujen käsittelyn tarkoitusten kanssa.

Sama periaate ilmenee yksityiskohtaisemmin jo vuosi sitten voimaan tullessa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2015/849 (ns. neljäs rahanpesudirektiivi). Direktiivin 41 artiklan 2. kohdan mukaan ilmoitusvelvolliset saavat käsitellä henkilötietoja tämän direktiivin perusteella ainoastaan 1 artiklassa tarkoitettuna rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjumiseksi, eikä tietoja saa edelleenkäsitellä kyseisten tarkoitusten vastaisella tavalla. Henkilötietojen käsittely tämän direktiivin perusteella muihin tarkoituksiin, kuten kaupallisiin tarkoituksiin, on kielletty.

Näin ollen on selvää, että nyt puheena olevan oikeusperusteen nojalla kerättyjä tietoja ei saa käyttää markkinointiin. Olen saattanut myös lainsäätäjän tietoon, että em. direktiivin kohta on syytä implementoida lakiin, kun kotimaista rahanpesulainsäädäntöä uudistetaan.

Tässä yhteydessä on toisinaan nostettu esiin luottolaitostoiminnasta annetun lain 16 luvun 15 § tietojen luovuttamisesta samaan konsolidointiryhmään, rahoitus- ja vakuutusryhmittymään tai yhteenliittymään kuuluvalle yritykselle. Tuo lainkohta ei käsitykseni mukaan, henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteen ja käyttötarkoituksen eroista johtuen, luo oikeuksia sen enempää rekisterinpitäjälle käyttää tuntemistietoja markkinointiin, kuin luovuttaa tietoja muille markkinointia varten.

Lainkohdassa on kyseessä salassapitovelvollisuuteen säädetty poikkeus. Rekisterinpitäjän on joka tapauksessa huolehdittava henkilötietolaissa säädetyn käyttötarkoitussidonnaisuuden noudattamisesta. Sen on tiedettävä, mihin tarkoitukseen sillä olevia tietoja saa käyttää, ennen kuin se voi suunnitella niiden luovuttamista.

Henkilötietojen luovuttaminen ei voi luoda vastaanottajalle parempaa oikeutta käyttää tietoja, kuin luovuttajalla on. Kun luovuttajalla ei ole oikeutta käyttää tietoja markkinointiin, niitä ei voida myöskään luovuttaa toiselle markkinointia varten.

Luottolaitostoiminnasta annetun lain 16 luvun 18 § asiakkaan tuntemisesta on jäänyt varsin yleiseksi, eikä siinä säännellä rekisteröitävien henkilötietojen sisällöstä ja salli-tuista käyttötarkoituksista kattavasti ja yksityiskohtaisesti, toisin kuin eduskunnan perustuslakivaliokunta on edellyttänyt.

Kehotan jakelussa mukana olevia pankkeja ottamaan muistiossa esiin tuodut seikat huomioon.

Kuluttajan ostotietojen käsittely S-ryhmässä

Dnro 2259/452/2016

23.9.2016

Tietosuojavaltuutetun toimisto sai kesällä 2016 paljon kuluttajayhteydenottoja, jotka koskivat kaupan alan yritysten tapaa käsitellä yhä tarkempia tuotetason ostotietoja. Asia nousi laajassa mitassa esille, kun S-ryhmä tiedotti asiakasomistajilleen, että se aikoo laajentaa ostotietojen keräämistä ja käyttöä kanta-asiakaskonseptinsa puitteissa.

Tietosuojavaltuutetun toimisto ja kuluttaja-asiamies alkoivat selvittää asiaa ja kävivät siitä keskustelua S-ryhmän kanssa. Elokuussa 2016 yritys päätyi muuttamaan suunnitelmiaan viranomaisten sille antaman ohjauksen myötä ja esimerkiksi antamaan kanta-asiakkailleen mahdollisuuden vaikuttaa tuotetasoisten ostotietojen käsittelyyn. Yritys tiedotti asiasta muun muassa [verkkosivuillaan](#). S-ryhmä on tietojemme mukaan ottanut huomioon sen henkilötietojen käsittelyyn liittyvän ohjauksen, jota toimistomme on sille antanut asiakokonaisuuden käsittelyn yhteydessä. Toimistomme on ottanut asiaa käsitellessään huomioon myös S-Pankkiin liittyvät näkökohdat. Tietojemme mukaan S-Pankki ei käsittele kanta-asiakkaiden tuotetason ostotietoja.

Henkilötietojen käsittely käytettäessä älykkäitä lukkojärjestelmiä taloyhtiöiden toiminnassa

Dnro 1890/41/2016

12.7.2016

Asia

Tietosuojavaltuutetulta kysyttiin henkilötietojen käsittelystä käytettäessä älykkäitä lukkojärjestelmiä ja sähköisiä avaimia taloyhtiöiden toiminnassa. Kysymys koski erityisesti sitä, onko useita avaimia kuitannut henkilö (esimerkiksi yksi perheenjäsen, joka on kuitannut kaikkien perheenjäsenten avaimet) oikeutettu saamaan tietoja kaikkien avainten käytöstä sillä perusteella, että hän on kuitannut avaimet taloyhtiöltä.

Tietosuojavaltuutetun ohjaus

1. Henkilötietolaissa säädetty tarkastusoikeus

Henkilötietolakia sovelletaan henkilötietojen automaattiseen käsittelyyn. Myös muuhun henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan tätä lakia silloin, kun henkilötiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa henkilörekiesteri tai sen osa.

Yksi rekisteröidylle henkilötietolaissa turvatuista oikeuksista on tarkastusoikeus, jonka mukaan jokaisella on salassapitosäännösten estämättä oikeus tiedon etsimiseksi tarpeelliset seikat ilmoitettuaan saada tietää, mitä häntä koskevia tietoja henkilörekisteriin on talletettu tai, ettei rekisterissä ole häntä koskevia tietoja (henkilötietolain 26 §).

Tarkastusoikeus on, kuten säännöksessä itsessäänkin todetaan, korostetun henkilökohtainen oikeus, jokaisella on oikeus saada itseään koskevat henkilörekisteriin talletetut tiedot tai tieto siitä, ettei häntä koskevia henkilötietoja henkilörekisterissä ole. Jos tietoja henkilörekisteriin tallennetaan, on rekisteröidyllä tarkastusoikeus. **On huomattava, että tähän tarkastusoikeutta koskevaan kysymykseen ratkaisevasti liittyy kuitenkin myös kysymys siitä, mitä tietoja henkilörekisteriin voi ja on tarpeellista tallentaa.**

Tarkastuspyyntöä ei voi tehdä asianajajan tai muun asiamiehen välityksellä, vaan se on tehtävä itse henkilökohtaisesti. Edunvalvoja voi pyytää tietoja, jos tarkastusoikeuden käyttäminen sisältyy hänelle annettuun määräykseen. Toisin sanoen täysivaltaisen henkilön tulee tehdä tarkastuspyyntö itse.

Tarkastusoikeuden käyttäminen liittyy siis lapsen huoltoon koskeviin kysymyksiin ja edunvalvontaoikeudellisiin kysymyksiin.

2. Voiko henkilö saada samassa taloudessa asuvaa koskevat käyttötiedot tarkastusoikeuden perusteella?

Koska useamman avaimen koko kotitalouden puolesta kuitannut henkilö saattaa olla varsin erilaisissa relaatioissa niihin henkilöihin, joiden avaimet on kuitannut käyttöön, on käsillä olevassa asiassa kysymys siitä, onko tarkastuspyynnöllä mahdollista saada itseä, puolisoa, lasta, vanhempaa, asuintoveria tms. koskevia henkilötietoja. Jos kuittaajan olisi tarkastuspyynnöllä mahdollista saada muitakin kuin itse käyttämänsä avainta koskevia tietoja, voisi tämän ääriesimerkissä olla mahdollista seurata samassa taloudessa itsensä kanssa asuvien liikkumista taloyhtiössä.

Tätä asiaa on arvioitu jo liitteenä olevan tietosuojavaltuutetun ohjauksen 2987/452/2014 jossa olen katsonut muun muassa, että

Käsitykseni mukaan ko. lukkojärjestelmässä on mahdollista tallentaa jopa satoja avaimen käyttötilanteita koskevia tietoja. Taloyhtiön normaalissa toiminnassa asukkaiden liikkeiden seuraaminen (esim. avaimen käyttötiedot henkilön kotioivella) ei kuitenkaan pääsääntöisesti vastaa lainsäädännön henkilötietojen käsittelylle asettamia edellytyksiä. Kuitenkin joidenkin yhteisten tilojen käyttöä lienee mahdollista valvoa käyttöoikeuksin (esim. pesutupa, sauna).

Olenkin katsonut, ettei kaikkia teknisesti mahdollisesti tallennettavissa olevia tietoja olisi syytä eikä tarpeenkaan tallentaa, vaan älykkäistä lukkojärjestelmistä voisi sisäänrakennetun ja oletusarvoisen tietosuojan sekä ennakosuunnittelun (ks. privacy by default, privacy by design tietosuoja-asetuksessa, henkilötietolain 6 §) hengessä tehdä tarpeellisilta osin "tyhmempiä". Esimerkiksi kotioiven käyttöä koskevien tietojen tallentamista ei voitane pitää henkilötietolain tarkoittamalla tavalla asiallisesti perusteltuna rekisterinpitäjän toiminnassa eikä määritellyn käsittelyn tarkoituksen kannalta tarpeellisenä.

Koska tarkastusoikeus niihin tietoihin, joita henkilörekisteriin on tallennettu, kuitenkin on olemassa, on syytä myös hieman tarkastella, kuka tarkastuspyynnön voi pätevästi esittää. Kuten todettu, **jokaisella on oikeus saada tarkastaa itseään koskevat henkilörekisteriin talletetut tiedot.** Täysivaltaisen täysi-ikäisen henkilön tarkastusoikeus on pääsääntö ja sitä on tarkasteltu luvussa 1.

3. Vajaavaltaiten tarkastusoikeus

3a. Alaikäisen lapsen tarkastusoikeus tietoihinsa

Lähtökohtaisesti tarkastusoikeus lapsen tietoihin on lapsella itsellään. Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/83) perusteella alaikäistä lasta koskeviin rekisteritietoihin tarkastusoikeus on yleensä lapsen huoltajalla, koska lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 4.3 §:n mukaan huoltaja edustaa lasta tämän henkilöä koskevissa asioissa, jollei laissa ole toisin säädetty. Kyse on tällöinkin lähtökohtaisesti alaikäisen lapsen oikeudesta, jota käytännössä huoltaja edustusvaltansa kautta toteuttaa

Tyypillisessä tapauksessa lapsen vanhempi on lapsen huoltaja ja huoltaja on samalla myös lapsen edunvalvoja. Oikeudellisesti vanhemmuutta sääntelevät mm. isyyslaki (11/2015) ja adoptiolaki (22/2012). Huoltajuudesta säädetään lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa (361/1983) sekä edunvalvonnasta holhoustoimilaissa (442/1999) ja laissa edunvalvontavaltuutuksesta (648/2007).

3b. Täysi-ikäisen, edunvalvonnassa olevan henkilön tarkastusoikeus

Edellä on todettu, että edunvalvoja voi pyytää tietoja, jos tarkastusoikeuden käyttäminen kuuluu hänelle annettuun määräykseen. Kysymys täysi-ikäisen edunvalvonnan piirissä olevan henkilön tarkastusoikeuden käyttämisestä ratkenneekin edunvalvontaa koskevan määräyksen sisältöä tarkastelemalla.

4. Mihin taloyhtiössä on älylukkojärjestelmää käyttöön otettaessa kiinnitettävä huomiota?

Jo järjestelmää käyttöön otettaessa on syytä henkilötietolain valossa punnita, millaisia tietoja edes on asiallisesti perusteltua ja tarpeellista tallentaa ko. henkilörekisteriin ja kenellä tai millä tahoilla järjestelmään on tarpeen olla käyttöoikeudet. Niin ikään on kriittisesti syytä tarkastella henkilötietolain 9 ja 29 §:n perusteella, kuinka kauan henkilötietoja on määritellyn käyttötarkoituksen näkökulmasta tarpeellista säilyttää.

Tarkastusoikeus niihin tietoihin, joita henkilörekisteriin tallennetaan, on jokaisella pääsääntöisesti itseään koskeviin tietoihin. Muita kuin itseään koskevia henkilörekisteriin tallennettuja tietoja voi saada käytännössä määritellyissä tilanteissa joko alaikäisen edunvalvoja (tyypillisesti huoltaja) tai täysi-ikäiselle määrätty edunvalvoja, jonka edunvalvojamääräyksen sisältyy tarkastusoikeuden käyttäminen.

Katson, ettei kaikkia teknisesti mahdollisesti tallennettavissa olevia tietoja kuitenkaan ole tarpeen tallentaa henkilörekisteriin, vaan älykkäistä lukkojärjestelmistä voisi tehdä tarpeellisilta osin "tyhmempää".

Painotan, että tällaista järjestelmää käyttöön otettaessa rekisterinpitäjän on syytä henkilötietolain 6 §:n ja 9 §:n edellyttämällä tavalla arvioida, onko tarpeellista tallentaa esim. pyöräkellarin, pesutuvan, saunan tai roskakatoksen ovien käyttötiedot.

Siitä, missä järjestyksessä päätös tällaisen lukkojärjestelmän käyttöönottamisesta ja kulunvalvonnasta tulee tehdä, säädetään esim. asunto-osakeyhtiölaissa (1599/2009) ja taloyhtiön yhtiöjärjestyksessä. Jonkinlaista tulkinta-apua voi tarvittaessa lukea tietosuojavaltuutetun ohjauksesta [Kameravalvonnan järjestäminen taloyhtiön porttikäytävässä](#). Sen arviointi, mikä toimielin taloyhtiössä lukkojärjestelmän käyttöönotosta päättää, ei kuulu tietosuojavaltuutetun toimivallassa arvioitavaksi.

Henkilötietojen käsittelyn tulee aina olla asiallisesti perusteltua rekisterinpitäjän toiminnan kannalta ja vain käsittelyn tarkoituksen kannalta tarpeellisia henkilötietoja tulee käsitellä. Jos taloyhtiössä päädytään siihen, että ko. käyttötieto on syytä tallentaa, tulee taloyhtiön rekisterinpitäjänä samalla määritellä, kuinka kauan kyseistä tietoa on tarpeen käsitellä eli ts. säilyttää ko. henkilörekisterissä.

Jokaisesta henkilörekisteristä tulee laatia rekisteriseloste, joka tulee pitää jokaisen saatavilla. Rekisterinpitäjällä on myös informointivelvollisuus, joten taloyhtiön asukkaita tulisi tiedottaa asianmukaisesti siitä, millaisia tietoja avainten käytöstä tallentuu. Henkilötietolain mukaan rekisterinpitäjän on henkilötietoja kerätessään huolehdittava siitä, että rekisteröity voi saada tiedon rekisterinpitäjästä ja tarvittaessa tämän edustajasta, henkilötietojen käsittelyn tarkoituksesta sekä siitä, mihin tietoja säännönmukaisesti luovutetaan, samoin kuin ne tiedot, jotka ovat tarpeen rekisteröidyn oikeuksien käyttämiseksi asianomaisessa henkilötietojen käsittelyssä.

Kuten todettu, ei kotioiven käyttöä koskevien tietojen tallentamista voitane pitää henkilötietolain tarkoittamalla tavalla asiallisesti perusteltuna rekisterinpitäjän toiminnassa eikä määritellyn käsittelyn tarkoituksen kannalta tarpeellisena.

Kysymys siitä, miten avainten luovutus tulee käytännössä järjestää, esim. voiko täysivaltainen henkilö valtuuttaa toisen kuittaamaan puolestaan avaimen käyttöönsä, ei kuulu toimivallassani arvioitavaksi.

Samassa yhteydessä on myös kriittisesti tarkasteltava, millä edellytyksin, missä tilanteissa ja missä asemassa oleva henkilö voi kulunvalvontatietoja edes tarkastella, mm. kenellä pääsy, käyttöoikeudet, ja miten kulunvalvontatietoja tulee käsitellä käytännössä mahdollisessa häiriötilanteessa. Kulunvalvontatietojen tarkastelu taloyhtiön normaalissa toiminnassa ei näkemykseni mukaan kovin herkästi täytä tarpeellisuusvaatimusta, saati ole asiallisesti perusteltua rekisterinpitäjän eli taloyhtiön toiminnan kannalta. Mainitut edellytykset voinevat täytyä lähinnä jonkinlaisessa häiriötilanteessa, esim. rikoksen tapahduttua. Tällöin pääsy tietoihin voisi olla poliisiviranomaisella.

Lisätietoja tietosuojasta ja tietosuojavaltuutetun toimivallasta voi lukea verkkosivuillamme www.tietosuoja.fi. Henkilötietolakiin ja muuhun ajantasaiseen lainsäädäntöön voi perehtyä osoitteessa www.finlex.fi.

Lisätietoa:

Tietosuojavaltuutetun toimiston ohjaukset:

- 2987/452/2014
- 4/41/2009 taloyhtiön kulunvalvonnasta

Tietosuojavaltuutetun toimiston oppaat:

- [Henkilörekisteriin tallennettujen tietojen tarkastaminen](#)
- [Taloyhtiön asukasluettelot ja henkilötietolaki](#)

Valokuva oikeudellisena kysymyksenä

Dnro 423/452/2016

11.3.2016

Toimistomme verkkosivuilla on valokuvaa koskevaa ohjeistusta, koska tietosuojavaltuutettu on henkilötietojen käsittelyä ohjaava, neuvova ja valvova viranomainen. Valokuva on kuitenkin oikeudellisesti monimuotoinen aihe, jota ei ole tarkoituksenmukaista tarkastella pelkästään henkilötietojen suojan näkökulmasta. Koska henkilötietojen suoja asiallisesti kattaa henkilötietojen automaattisen käsittelyn ja henkilörekisterit henkilötietojen käsittelyn toimituksellisia, taiteellisen ilmaisun ja kirjallisen ilmaisun

tarkoituksia sekä luonnollisen henkilön tavanomaisia yksityisiä tarkoituksia koskevin poikkeuksin, on tietosuojavaltuutetun toimivaltaan kuuluva näkökulma valokuvaan usein käytännössä suhteellisen pieni osuus niistä oikeudellisista kysymyksistä, joita valokuvaan on yhdistettävissä. Tämä ei aina ole selvää, siksi tässä on lueteltu eräitä tyypillisiä väärinkäsityksiä asioista, joihin tietosuojavaltuutetun on ajateltu olevan toimivaltainen vastaamaan.

Henkilötiedolla tarkoitetaan kaikenlaisia luonnollista henkilöä taikka hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavia merkintöjä, jotka voidaan tunnistaa häntä tai hänen perhettään tai hänen kanssaan yhteisessä taloudessa eläviä koskeviksi. **Valokuva on henkilötieto, jos henkilö on sen perusteella tunnistettavissa.** Kyseeseen tulevat tunnistettavasta henkilöstä otetun valokuvan lisäksi esimerkiksi kuvat, jotka esittävät ajoneuvoa, jonka rekisteritunnus on näkyvissä tai omakotitaloa, joka on jollain tapaa yhdistettävissä asukkaihinsa tai omistajiinsa. Se, sovelletaanko tilanteeseen henkilötietolakia ja onko tietosuojavaltuutettu toimivaltainen kysymystä arvioimaan, ratkaistaan henkilötietolain (523/1999) 2 §:n perusteella.

I Valokuva tietosuojavaltuutetun toimivallassa

Käsitelläänkö henkilötietoja?

- Henkilötiedolla tarkoitetaan kaikenlaisia luonnollista henkilöä taikka hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavia merkintöjä, jotka voidaan tunnistaa häntä tai hänen perhettään tai hänen kanssaan yhteisessä taloudessa eläviä koskeviksi.

- Valokuva on henkilötieto, jos henkilö on sen perusteella tunnistettavissa.

- Tietosuojalautakunta on päätöksessään 13/4.6.1990 [huom. henkilörekisterilain ajalta] tunnistamiskriteeriä rajaten todennut, että esim. vuosikymmeniä vanhat ryhmäkuvat, joiden yhteydessä ei mainita nimitietoja, eivät tunnistettavuuden mahdollisuuden puuttumisen vuoksi ilmennä henkilötietoja, joten henkilötietolakia ei esimerkiksi tällaisten kuvien osalta sovelleta

Sovellataanko henkilötietolakia?

Henkilötietolakia sovelletaan henkilötietojen automaattiseen käsittelyyn. Myös muuhun henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan tätä lakia silloin, kun henkilötiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa henkilörekisteri tai sen osa.

Soveltamisalaa koskevat poikkeukset

A. Kun luonnollinen henkilö käsittelee henkilötietoja tavanomaista yksityistä tarkoitusta varten, **henkilötietolakia ei sovelleta** (henkilötietolain 2.3 §).

Poikkeus: Bodil Lindqvist -käytäntö (C-101/01, 6.11.2003) eli jos luonnollinen henkilö luovuttaa henkilötietoja verkkosivuillaan.

B. Kun käsitellään henkilötietoja toimituksellisia, kirjallisen tai taiteellisen ilmaisun tarkoituksia varten, **henkilötietolakia sovelletaan vain joiltain osin** (henkilötietolain 2.5§).

II Tietosuojavaltuutetun toimivaltaan ei kuulu (esimerkiksi)

Missä saa kuvata?

Tietosuojavaltuutettu ei ole toimivaltainen arvioimaan, missä saa kuvata.

Tekijänoikeudet

Tietosuojavaltuutetulla ei ole toimivaltaa arvioida tekijänoikeuksia. Lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta antaa opetus- ja kulttuuriministeriön alainen [tekijänoikeusneuvosto](#).

Oikeus omaan kuvaan

- Esimerkiksi tilanteissa, jossa henkilö huomaa omaa kuvaansa käytetyn luvatta/sopimatta mainoksessa.
- Ko. henkilö voi halutessaan olla yhteydessä kuvaa käyttäneeseen tahoon ja/tai viedä asian tuomioistuimeen. Tietosuojavaltuutettu ei ole toimivaltainen arvioimaan tilannetta.
- Varallisuus- ja immateriaalioikeudellisesta näkökulmasta kuvan käytön edellytyksenä on pidetty oikeuskirjallisuudessa suostumusta erityisesti kuvan kaupalliseen käyttöön liittyen. Tästä näkökulmasta tietosuojavaltuutetun toimivaltaan kuulumattomana yleisenä ohjauksena voi suppeasti todeta, että kuvien kaupallisen hyödyntämisen, kuten mainos- ja markkinointikäytön, on saatettu katsoa synnyttävän kuvan kohteelle oikeuden taloudelliseen kompensatioon.

Missä ja ketä saa kuvata?

- Toisinaan on keskustelua kielloista kuvata esim. bussissa: bussiyhtiön säännöt
→ sopimusoikeudellinen kysymys, tietosuojavaltuutettu ei ole toimivaltainen.
- Niin ikään nousee kysymyksiä kuvauskielloista elokuvateatterissa, konsertissa tms.
→ sopimusoikeudellinen kysymys, tietosuojavaltuutettu ei ole toimivaltainen.
- Eduskunnan oikeusasiamies on [ottanut kantaa](#) eräisiin kuvaamiskieltoa koskeviin kanteluihin.

Täyttykö rikostunnusmerkistö?

Tietosuojavaltuutettu ei tutki rikoksia. Rikosta epäillessään voi halutessaan olla yhteydessä poliisiviranomaiseen.

III Valokuva sosiaalisessa mediassa

Olen ohjaukskäytännössäni katsonut, että henkilötietoja voidaan luovuttaa avoimessa verkossa rekisteröidyn suostumuksella tai nimenomaisen lain säännöksen perusteella. Tätä linjausta arvioitaessa on otettava huomioon se, mitä aiemmin totesin toimivallastani ja henkilötietolain soveltamisalasta. Tämä näkemykseni ei siis esim. estä henkilötietojen luovuttamista verkossa esim. median toiminnassa (henkilötietolain 2.5 §). Niin ikään henkilötietoja käsitellään käyttäjätunnusten ja salasanojen takana ns. suljetussa verkossa siten, ettei tämä avointa verkkoa koskeva linjaus tule sovellettavaksi. [Journalistin ohjeet](#) ja [Julkisen sanan neuvosto](#) määrittävät puitteet journalistien toiminnassa.

Sosiaalisessa mediassa olevia valokuvia voidaan arvioida sosiaaliseen mediaan, esim. Facebookiin, tyypillisesti liittyvien elementtien kautta. Esim. jos kyse on henkilötiedon julkaisemisesta blogissa, voi kyse olla henkilötietojen käsittelystä toimituksellisia tarkoituksia varten.

Henkilötietolakia sovelletaan, kun henkilötietoja käsiteltäessä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla, ja silloin kun käsiteltävistä henkilötiedoista muodostuu henkilörekisteri tai sellaisen osa, ellei soveltamisalaa koskevasta poikkeuksesta muuta johdu.

Henkilörekisterillä tarkoitetaan käyttötarkoituksensa vuoksi yhteenkuuluvista merkinnöistä muodostuvaa henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa, jota käsitellään osin tai kokonaan automaattisen tietojenkäsittelyn avulla taikka joka on järjestetty kortistoksi, luetteloksi tai muulla näihin verrattavalla tavalla siten, että tiettyä henkilöä koskevat tiedot voidaan löytää helposti ja kohtuuttomitta kustannuksitta. Rekisteriseloste pitää henkilötietolain 10 §:n nojalla laatia jokaisesta henkilörekisteristä ja kuka tahansa voi pyytää sitä ja saada sen nähtäväkseen.

IV Yhteenveto

Valokuva on oikeudellisena ilmiönä kysymys, jota arvioitaessa tulee pitää mielessä oikeusjärjestelmän koko kokonaisuus, esim. henkilötietojen suoja (henkilön tiedollinen itsemääräämisoikeus), sananvapaus, rikosoikeudellinen näkökulma, Journalistin ohjeet, sopimusoikeudelliset velvoitteet, jotka tilanteeseen soveltuvat sekä totta kai muu voimassaoleva lainsäädäntö. Luettelo ei ole tyhjentävä.

Sananvapaus on Suomen perustuslain 12 §:ssä turvattu kaikille. Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Perinteiseen sananvapauden käyttöön kuuluu, etteivät viranomaiset sitä etukäteen rajoita. Rajoittaminen on mahdollista vain silloin, jos se perustuu erityiseen lainsäädännökseen. Tämä ei estä sitä, että sananvapautta käytettäessä saatetaan kuitenkin syyllistyä esim. kunnianloukkaukseen tai johonkin muuhun rikokseen.

Henkilötietojen suoja sisältyy asiallisesti perustuslain 10.1 §:iin, jonka mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Henkilötietojen käsittelyä säätelevä yleislaki on henkilötietolaki. Yleislain lisäksi henkilötietojen käsittelystä on säännöksiä yli 600 erityislaissa.

Lisätietoja tietosuojasta ja tietosuojavaltuutetun toimivallasta voi lukea verkkosivuillamme www.tietosuoja.fi. Henkilötietolakiin ja muuhun ajantasaiseen lainsäädäntöön voi perehtyä osoitteessa www.finlex.fi.

Henkilökuntaluettelot verkossa ja kirjajulkaisuina

Dnro 601/41/2016

1104/41/2016

25.4.2016

Asia

Tietosuojavaltuutetulta kysyttiin: ”Saako liitteen julkaista koulumme historiasivuilla? Mukana on opettajia, jota ovat jo koulussamme lopettaneet työnsä ja sellaisia, jotka siellä vielä ovat. Mukana myös muutama muu henkilökuntaan kuuluva. Tämä lista ei mielestäni paljasta varsinaisia henkilötietoja, vaan koskee vain henkilöiden asemaa oppilaitoksessa. Koulun työhän on julkista.”

Lisäksi tietosuojavaltuutetulta kysyttiin: ”Onko henkilökuntaluettelon julkaiseminen edelleen mahdollista ja mitä sen julkaiseminen edellyttää?”

Tietosuojavaltautetun ohjaus

Asioista ei käy ilmi tarkemmin, mitä henkilökuntaluetteloilla tarkoitetaan, tarkoitetaanko esim. henkilömatrikkeliä. Kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten luodussa kirjassakin voi olla henkilöluetteloita, joissa on henkilön nimi ja/tai nimen lisäksi toisinaan eräitä muitakin tietoja. Tällaiset on tyyppillisesti katsottu henkilömatrikkeliksi, johon sovelletaan henkilötietolain 17 §:ää. Asioista ei myöskään käy ilmi, millaisella alustalla tietoja oltaisiin julkaisemassa.

Silloin kun on kyse henkilötietojen käsittelystä mm. kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten koskevat, sovelletaan soveltuvin osin ainoastaan 1–4 ja 32 §:ää, 39 §:n 3 momenttia, 40 §:n 1 ja 3 momenttia, 42 §:ää, 44 §:n 2 kohtaa, 45–47 §:ää, 48 §:n 2 momenttia sekä 50 ja 51 §:ää, jollei 17 §:stä muuta johdu. Näin ollen, kun käsitellään henkilötietoja kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten, ei suuri osa henkilötietolain säännöksistä tule sovellettavaksi, eikä tietosuojavaltautettu ole toimivaltainen tilannetta arvioimaan.

Tietosuojavaltautettu ei ole toimivaltainen myöntämään lupia. Tietosuojavaltautettu ohjaa, neuvoo ja valvoo henkilötietojen käsittelyä siten kuin henkilötietolaissa säädetään.

Asiastanne ei käy ilmi, onko kuvatut tiedot tarkoitus luovuttaa avoimessa verkossa vai onko kyse suljetusta verkosta esim. siten, että kyseiset tiedot olisivat käyttäjätunnusten ja salasanojen takana jossakin verkkopalvelussa Internetissä.

Henkilötiedolla tarkoitetaan kaikenlaisia luonnollista henkilöä taikka hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavia merkintöjä, jotka voidaan tunnistaa häntä tai hänen perhettään tai hänen kanssaan yhteisessä taloudessa eläviä koskeviksi. Käsite on laajempi kuin yleiskielisesti toisinaan ymmärretään. Kannattaa myös huomata, että henkilötietoja eivät suinkaan ole vain rekisteröidyn nimi ja osoite, vaan kaikki muutkin rekisteripitäjällä olevat, rekisteröityä koskevat tiedot. Esim. henkilötieto on myös henkilön nimi yhdistettynä tietoon siitä, mihin esim. yhteisöön tai sähköpostilistalle hän kuuluu tai on kuulunut, jos tuo jäsenyys tai kuuluminen kertoo jotain ko. henkilöstä.

I Henkilötietojen luovuttaminen avoimessa verkossa

Tietosuojavaltautetun ohjauskäytännössä on katsottu, että henkilötietojen luovuttaminen avoimessa verkossa edellyttää pääsääntöisesti rekisteröidyn suostumusta tai nimenomaista lain säännöstä. Se, että tieto olisi esim. julkisuuslain (laki viranomaistoiminnan julkisuudesta 621/1999, jos työnantaja on viranomaistaho) nojalla julkinen, ei itsessään ole peruste luovuttaa henkilötietoa verkossa. Julkisuuslaissa säädetty periaate on viranomaisten asiakirjojen julkisuus eli että kuka tahansa saa pyydettäessä asiakirjan nähtäväkseen. Henkilötietoja voidaan luovuttaa avoimessa verkossa joko rekisteröidyn suostumuksella tai nimenomaisen lain säännöksen nojalla.

Silloin, kun henkilötietoja luovutetaan avoimessa verkossa, ei tietoja luovuttava rekisterinpitäjä voi käytännössä hallita, mitä käyttötarkoituksia varten vastaanottajat tietoja tulevat käyttämään. Avoimessa verkossa henkilötiedot ovat käytännössä rajoittamattoman käyttäjäjoukon saatavilla. Avoimessa verkossa tiedot ovat myös helposti kenen tahansa löydettävissä esim. hakukoneita käyttämällä.

Työelämän tietosuojakysymyksissä olen kuitenkin käytännössäni katsonut, että mm. työntekijän valokuva ja työyhteystiedot voidaan viedä Internetiin organisaation kotisivuille, jos työntekijän työtehtäviin kuuluu olla tunnistettavissa ja tavoitettavissa työyhteystietojen, ammattinimikkeen ja valokuvan perusteella ja tämä menettely on asiallisesti perusteltua työtehtävien ja työantajan toiminnan kannalta.

Jos verkkoon oltaisiin kuitenkin ilmeisesti viemässä muidenkin kuin nykyisten työntekijöiden henkilötietoja, ei kyse voine olla siitä, että henkilön tulee olla asemansa vuoksi tunnistettavissa ja tavoitettavissa. Hyvään

tiedonhallintatapaan kuuluu, että tietojen ajantasaisuudesta, tarpeellisuudesta ja virheettömyydestä huolehditaan asianmukaisesti (henkilötietolain 6, 8 ja 9 §). Näin ollen, jos työntekijöitä koskevien tietojen vieminen verkkoon katsotaan em. kannanottooni viitaten tarpeelliseksi ja työtehtävien ja työnantajan toiminnan kannalta asiallisesti perustelluksi, ei se sitä voi olla ainakaan sellaisten työntekijöiden kohdalla, jotka eivät organisaation palveluksessa enää ole. Oikeus tulla unohdetuksi huomioon ottaen en havaitse perustetta, jolla organisaation entiset työntekijät tulisi heidän suostumuksettaan yhdistää organisaation toimintaan mahdollisesti vuosia tai vuosikymmeniä heidän palveluksensa jälkeen. Rekisteröidyn suostumuksella tämäkin on luonnollisesti mahdollista.

Toisinaan historiikkikirjan matrikkeliolosuhteissa voi tulla kyseeseen tilanne, jossa voi tulla henkilötietolain 8.1,8 sovellettavaksi. Säännöksen mukaan henkilötietoja voidaan käsitellä, jos kysymys on henkilön asemaa, tehtäviä ja niiden hoitoa julkisyhteisössä tai elinkeinoelämässä kuvaavista yleisesti saatavilla olevista tiedoista ja näitä tietoja käsitellään rekisterinpitäjän tai tiedot saavan sivullisen oikeuksien ja etujen turvaamiseksi. Esimerkiksi jos puhtaasti matrikkelissa tai vaikka historiikissa, jossa on matrikkeliolio, olisi tarkoitus luetella esimerkiksi kansanedustajia tai ministereitä, ei voitane katsoa, että näiden henkilöiden olisi kieltäoikeuttaan käyttämällä kieltää henkilötietojensa käsittely ko. tarkoitusta varten.

II Henkilötiedot verkossa salasanojen ja käyttäjätunnusten takana tai kirjassa

Henkilömatrikelista säädetään henkilötietolain 17 §:ssä. Säännöksen mukaan

Henkilömatrikkelia varten pidettävään henkilörekisteriin saa muilla kuin 8 §:n 1 momentissa säädetyillä perusteilla kerätä ja tallettaa rekisteröidystä ja tämän aviopuolisosta sekä rekisteröidyn lapsista ja vanhemmista rekisterin tarkoituksen kannalta tarpeelliset yksilöintitiedot, tiedon henkilömatrikelin perusteena olevasta rekisteröityjä yhdistävästä tekijästä ja tähän liittyvät tiedot sekä yhteystiedot yhteydenottoa varten, jollei rekisteröity ole kieltänyt itseään koskevien tietojen keräämistä ja tallettamista.

Henkilömatrikelilla tarkoitetaan julkaisua, jossa rekisteröityjä yhdistävänä tekijänä on tietty ammatti tai koulutus, työ- tai muun yhteisön jäsenyys taikka asema tai saavutukset kulttuurin, urheilun, talouselämän tai muulla yhteiskuntaelämän alalla tai muu näihin rinnastettava seikka.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua henkilömatrikelirekisteriä varten saa henkilörekisteristä luovuttaa ne tiedot, jotka rekisterinpitäjällä on 1 momentin mukaan oikeus kerätä ja tallettaa tällaiseen rekisteriin, jollei rekisteröity ole kieltänyt tietojen luovuttamista.

Matrikkeli on perinteisesti ollut kirjajulkaisu, mutta nytemmin matrikelitkin ovat jo osittain siirtyneet tai siirtymässä verkkoon. Tältä tilanteeseen voi hakea tukea Sukututkimuksen käytäntösäännöistä, joissa tilanne sukukirjojen ja Internetin välillä on samankaltainen.

Paperinen sukukirja ja rajoitetun käyttäjämäärän ulottuvilla oleva suljettu verkko voidaan rinnastaa toisiinsa. Jälkimmäisestä tyypillinen esimerkki on sukuseuran käyttäjätunnuksen ja salasanan takana oleva verkkosivusto. Sen sijaan avoimessa verkossa ei tule julkaista elossa olevien henkilötietoja ilman jokaisen siihen antamaa suostumusta.

Ylläpitäessään sukututkimusrekisteriään verkossa toimivassa tietokantapalvelussa sukututkija luovuttaa henkilötietoja taholle, jonka harjoittamaa tietojenkäsittelyä hän ei voi mitenkään kontrolloida. Näin ollen sukututkijan tulee rekisteriselosteessa ja tiedottamisvaiheessa ilmoittaa aikomuksestaan luovuttaa elossa olevien henkilötietoja tällaiseen palveluun sekä pyytää asianomaisilta henkilöiltä nimenomainen lupa siihen.

Näin ollen suljettu verkko eli verkkosivusto, johon pääsy on käyttäjätunnuksen ja salasanan avulla siten, että käyttäjäjoukko ja samalla henkilötietojen vastaanottajajoukko on rajoitettu, rinnastuu perinteiseen

paperiseen kirjajulkaisuun. Se, mitä tässä ohjauksessa kerrotaan käyttäjätunnusten ja salasanojen takana olevasta henkilömatrikelista, soveltuu soveltuvin osin myös perinteiseen kirjamuotoiseen matrikkeliin.

Jos kyse on henkilömatrikelista, tulee noudattaa em. lain 17 §:ää. Säännöksessä keskeistä on se, mitä tietoja matrikkeliin voidaan säännöksen nojalla kerätä. Lisäksi on keskeistä huomata, että rekisteröityjä tulee informoida henkilötietolain 24 §:n edellyttämällä tavalla heitä koskevien henkilötietojen käsittelystä henkilömatrikkeliä varten. Niin ikään heitä tulee informoida heidän mahdollisuudestaan henkilötietolain 30 §:ssä säädetyllä tavalla kieltää henkilötietojensa käsittely henkilömatrikkeliä varten sekä varata mahdollisuus kieltää henkilötietojensa käsittely tuossa tarkoituksessa. Suostumusta sinänsä ei henkilötietojen käsittely henkilömatrikkeliä varten edellytä. Mahdollisuus kieltää ei ole sama asia kuin suostumus. Suostumuksella tarkoitetaan kaikenlaista vapaaehtoista, yksilöityä ja tietoista tahdon ilmaisua, jolla rekisteröity hyväksyy henkilötietojensa käsittelyn.

Tietosuojavaltuutetun toimiston opas: [Henkilömatrikelit](#)

Säätiöt ja lähipiirirekisteri uuden säätiölain mukaan

Dnro 214/41/2016

757/41/2016

8.4.2016

Asia

Tietosuojavaltuutetulle on esitetty kysymyksiä 1.12.2015 voimaan tulleen säätiölain (487/2015) lähipiirin määrittelyyn liittyen sekä erityisesti siitä, voiko ns. lähipiirirekisteriä perustaa.

Tietosuojavaltuutetun ohjaus

Tietosuojavaltuutettu ohjaa, neuvoo ja valvoo henkilötietojen käsittelyä siten kuin henkilötietolaissa säädetään.

Henkilötietolakia (523/1999) sovelletaan henkilötietojen automaattiseen käsittelyyn. Myös muuhun henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan tätä lakia silloin, kun henkilötiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa henkilörekiesteri tai sen osa.

Henkilötietolaki on yleislaki, jota sovelletaan lähtökohtaisesti sen soveltamisalan mukaisesti kaikkeen henkilötietojen käsittelyyn. Jos erityislaissa on säädetty henkilötietojen käsittelystä, syrjäyttää erityislain säännös henkilötietolain säännöksen. Henkilötietolakia sovelletaan kuitenkin täydentävästi erityislain rinnalla.

Henkilötiedolla tarkoitetaan kaikenlaisia luonnollista henkilöä taikka hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavia merkintöjä, jotka voidaan tunnistaa häntä tai hänen perhettään tai hänen kanssaan yhteisessä taloudessa eläviä koskeviksi.

Henkilörekiesteri

Henkilörekiesterillä tarkoitetaan käyttötarkoituksensa vuoksi yhteenkuuluvista merkinnöistä muodostuvaa henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa, jota käsitellään osin tai kokonaan automaattisen tietojenkäsittelyn

avulla taikka joka on järjestetty kortistoksi, luetteloksi tai muulla näihin verrattavalla tavalla siten, että tiettyä henkilöä koskevat tiedot voidaan löytää helposti ja kohtuuttomitta kustannuksitta.

Henkilötietojen käsittelyn tulee olla asiallisesti perusteltua rekisterinpitäjän toiminnan kannalta. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset sekä se, mistä henkilötiedot säännönmukaisesti hankitaan ja mihin niitä säännönmukaisesti luovutetaan, on määriteltävä ennen henkilötietojen keräämistä tai muodostamista henkilörekisteriksi. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus tulee määritellä siten, että siitä ilmenee, minkälaisen rekisterinpitäjän tehtävien hoitamiseksi henkilötietoja käsitellään.

Henkilötietojen käsittely ei voi olla asiallisesti perusteltua, jos ko. toiminnassa rikotaan muuta lakia. Niin ikään on huomattava, että asiallisesti perusteltavuus tulee heijastaa nimenomaan suhteessa rekisterinpitäjän harjoittamaan toimintaan.

Niin ikään henkilötietojen käsittelylle tulee olla peruste. Yleisistä edellytyksistä käsitellä henkilötietoja säädetään henkilötietolain 8 §:ssä.

Jos katsotaan henkilötietojen käsittelyn olevan asiallisesti perusteltua rekisterinpitäjän toiminnan kannalta ja käsittelylle on lain tarkoittama peruste, voidaan käsitellä vain määritellyn käsittelyn tarkoituksen kannalta tarpeellisia henkilötietoja. Rekisterinpitäjän tulee kyetä perustelemaan tarpeellisuus tietotyypeittäin. Henkilötietoja ei tule kerätä varmuuden vuoksi, vaan tarveharkintaisesti perustellen.

Jokaisesta henkilörekisteristä tulee laatia rekisteriseloste, joka tulee pitää jokaisen saatavilla. Tästä säädetään henkilötietolain 10 §:ssä. Rekisterinpitäjälle kuuluvasta informointivelvollisuudesta säädetään henkilötietolain 24 §:ssä.

Säätiölakia koskevissa lain esitöissä (HE166/2014) on todettu mm., että

Säätiön toiminnan avoimuutta ehdotetaan lisättäväksi siten, että toimintakertomuksessa ja tilinpäätöksessä on oltava säätiön tarkoituksen toteutumisen ja lähipiiritoimien osalta riittävät tiedot. Avoimuuden lisääminen helpottaa säätiön valvontaa niin viranomaisten kuin säätiön sidosryhmien toimesta.

--

Lähipiiritoimia koskevien rajoitusten noudattamisen edistämiseksi on tarpeen myös edellyttää säätiökonsernin piirissä annettavien lähipiirietujen ilmoittamista säätiön toimintakertomuksessa.

Lähipiiritoimia koskevien tietojen kerääminen ja tallentaminen on tarpeen myös säätiön tarkoitusta, lähipiirikieltoa ja vastikkeettomien etujen antamiseen liittyvä erityistä esteellisyyksivaatimusta koskevan

sääntelyn noudattamiseksi. Myös näiltä osin ehdotus vastaa sisällöltään säätiöiden hyvää hallintotapaa, joten näiden tietojen antamisesta toimintakertomuksessa ei aiheudu merkittäviä lisäkustannuksia säätiöille.

--

Säätiön ei tarvitse järjestää kattavaa, ajantasaista lähipiirirekisteriä ehdotettavien säännösten noudattamiseksi eikä säätiön oleteta olevan tietoinen esimerkiksi säätiön johtoon kuuluvien sukulaisuus- ja omistussuhteista.

Vaikuttaisikin siltä, ettei säätiölaki edellytä säätiöltä ns. lähipiirirekisterin perustamista.

Tietosuojavaltuutettu ei ole lupaviranomainen. Henkilötietojen käsittelylle tulee olla henkilötietolaissa säädetty edellytys. Yleisistä edellytyksistä säädetään henkilötietolain 8 §:ssä. Jos rekisterinpitäjä ei toiminnassaan havaitse lain 8.1 §:n 1–8 kohdassa soveltuvaa perustetta henkilötietojen käsittelylle ja käsittelyn katsotaan silti olevan tarpeen ja asiallisesti perusteltua, voidaan lupaa henkilötietojen käsittelylle hakea tietosuojalautakunnalta siten kuin henkilötietolain 8.1,9 §:ssä säädetään.

Lisää tietoa tietosuojasta ja tietosuojavaltuutetun toimivallasta voi lukea verkkosivuillamme www.tietosuoja.fi. Henkilötietolakiin ja muuhun ajantasaiseen lainsäädäntöön voi perehtyä osoitteessa www.finlex.fi. Säätiölain sisällön tulkinnasta voi tiedustella myös oikeusministeriöstä, joka on ko. lain valmistellut.

Työntekijän sairauspoissaolopäivien ilmoittamisesta työnantajalle työterveyshuollon järjestelmän kautta

Dnro 1577/41/2016
3.11.2016

Asia

Tietosuojavaltuutetulta pyydettiin kannanottoa siihen, voidaanko it-palvelu rakentaa siten, että työterveysaseman järjestelmä ilmoittaa potilaan esimiehelle alaisensa sairauspoissaolopäivät:

”Tämän päivän tietojärjestelmissä on mahdollista se, että työterveyshuolto (it-järjestelmä) ilmoittaa automaattisesti henkilön esimiehelle sairasloman päivät, jolloin henkilö on sairaslomalla. Esimies saa vain päivämäärät, ei diagnoosia tms. Alaisenhan pitää ”viipymättä” ilmoittaa poissaolonsa esimiehelleen. Voiko siis työterveyshuolto toteuttaa tämän ilmoituksen potilaan puolesta?

Tietojärjestelmään on mahdollista liittää kysymys: ”Onko tiedon siirtoon lupa potilaalta?” Tarvitaanko? Tarvitaanko jokin kirjallinen lupa/suostumus henkilöstöltä, mikäli työpaikalla tähän ilmoittelumenetelmään mennään?

Työpaikoilla on sovitut kriteerit poissaolopäivien osalta: varhainen tuki/puuttuminen. Näiden kriteerien täyttyessä sama esimies käy varhaisen tuen menettelyn alaisensa kanssa. Tällöin varhaisen tuen mallin mukaisesti esimies ja alainen käyvät läpi yritykseen tehdyn lomakkeen pohjalta perusteellisesti läpi alaisen työ- ja elämäntilanteen. Periaatteessa henkilökohtaisia asioita ei käsitellä, mutta käytäntö on toinen, koska esimies ja alainen tuntevat toisensa mahdollisesti jopa vuosikymmenten ajalta. Tämä on rutiinia työterveyshuollossa, eivätkä sitä koske tietosuojan rajoitteet käytännössä.”

Tietosuojavaltuutetun kannanotto

Työelämän tietosuojalain (laki yksityisyyden suojasta työelämässä, 759/2004) 5 § säättää niistä menettelyistä, joita sovelletaan työntekijän terveydentilatietojen käsittelyyn työpaikoilla. Tieto sairauspoissaolosta ei sellaisenaan ole arkaluonteinen terveydentilaa kuvaava tieto, mutta se on työntekijää koskeva henkilötieto, jonka käsittelyyn ja suojaamiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Työelämän tietosuojalain 3 §:n mukaan työnantajalla on oikeus välittömän tarpeellisuusvaatimuksen mukaisesti käsitellä sairauspoissaolotietoa, mm. liittyen työsuhteen osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien hoitamiseen, mm. sairauspoissaoloseurannan ja varhaisen puuttumisen mallin toteuttamisen tarkoituksiin.

Potilaslain (laki potilaan asemasta ja oikeuksista, 1992/785) ja työterveyshuoltolain (1383/2001) 18 §:n mukaan työntekijää koskevat työterveyshuollon potilastiedot ja terveydentilatiedot ovat salassa pidettäviä. Salassa pidettäväksi säädettyjä tietoja ei saa ilmaista eikä luovuttaa, jollei se, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus on säädetty, anna siihen suostumustaan. Pääsääntöisesti työterveyshuollossa olevia työntekijöitä koskevia henkilötietoja voidaan luovuttaa työnantajalle vain työntekijän suostumuksella.

Mikäli työterveyshuolto tarjoaa työnantajan ja/tai työntekijöiden käyttöön tietojärjestelmän, joka mahdollistaa työterveyshuollon ja työnantajan välisen tietojen vaihdon ja esim. työntekijän sairauslomapäivien ilmoittamisen henkilön esimiehelle, ei tällaisen järjestelmän käyttöönotto työnantajan ja työterveyshuollon välisessä toiminnassa edellytä työpaikan työntekijöiden suostumusta. Katson, että sinänsä järjestelmän käyttö on työntekijän osalta toimeksiannon toteuttamista, joka ei sellaisenaan edellytä suostumusta.

Ottaen kuitenkin huomioon työterveyshuoltolain 18 §:n säännökset potilastietojen salassapidosta ja tietojen luovuttamisesta sekä sen, että velvollisuus ilmoittaa työnantajalle sairauspoissaoloista on työntekijän työoikeudellinen tai virkamiesoikeudellinen velvollisuus, katson, että sairauspoissaolotiedon välittämiseen työntekijän puolesta työnantajalle tulee olla työntekijän suostumus. Asiaan liittyy myös se näkökulma, että työntekijä voi työnantajaan nähden olla käyttämättä sairauspoissaolo-oikeuttaan, vaikka lääkäri olisi mm. lääkärintodistuksessa todennut työntekijän sairausloman tarpeen.

Mikäli työterveyshuolto tarjoaa työnantajan ja/tai työntekijöiden käyttöön tietojärjestelmän, joka mahdollistaa työterveyshuollon järjestelmän automaattisen sairauslomapäivien ilmoittamisen henkilön esimiehelle, tulee työntekijän itsemääräämisoikeuden toteutuminen ottaa huomioon, esimerkiksi siten, että työntekijä voi antaa tietojen luovutukseen suostumuksensa esim. tietojärjestelmän käyttämisen yhteydessä. Pääsääntöisesti tulee työterveyshuollosta tietojen luovuttamiseen olla kirjallinen tai muulla tavoin todennettavissa oleva, esim. tietojärjestelmässä valittu suostumus.

Työelämän tietosuojalain 4 §:n 3 momentti säätelee yhteistoimintamenettelyvelvoitteen työsuhteen aikana kerättävistä henkilötiedoista, siten kuin yhteistoiminnasta yrityksissä annetussa laissa (334/2007), yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetussa laissa (651/1988) sekä työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnissa annetussa laissa (449/2007) säädetään. Lain 21§ säätelee yhteistoimintamenettelyvelvollisuuden sähköpostin ja tietoverkkojen käytöstä työpaikalla.

Tämä tarkoittaa sitä, että mikäli terveydentilatietoja sekä sairauspoissaolotietoja kerätään, käsitellään ja/tai luovutetaan ja käsittelyssä tapahtuu muutoksia tai käyttöön otetaan uusia henkilöstöhallinnon järjestelmiä, tulee em. yhteistoimintavelvoitteet huomioida työpaikalla.

Työntekijöitä tulee henkilötietolain 24 §:n mukaisesti informoida ja tiedottaa terveydentilatietojen sekä henkilöstöhallinnon tarkoituksissa käsiteltävien henkilötietojen, esim. sairauspoissaolotietojen käsittelystä työpaikalla ja työterveyshuollon ja työnantajan välisessä toiminnassa.

Lisätietoja työntekijöiden sairauspoissaolotietojen käsittelystä on saatavilla tietosuojavaltuutetun kannanotosta [Työntekijöiden terveydentilatietojen sekä sairauspoissaolotietojen käsittelystä työpaikalla sekä niiden työterveyshuoltoon luovuttamisesta työnantajan ja työterveyshuollon välisessä yhteistyössä.](#)

Työterveyshuollon laskutus

1788/41/2016

14.6.2016

Asia

Tietosuojavaltuutetulta kysyttiin, onko työterveyshuollon sallittua antaa asiakkaalleen laskuun liitettä, joka sisältää työntekijöiden vastaanottokäyntipäivät. Kysyjä tarkensi, ettei kyse ole siitä kenen vastaanotolla kukakin on käynyt vaan pelkät päivämäärät. Päivämääristä ei voi päätellä käynnin syytä, mutta laskun sisällön voi niistä voi työnantaja tarkistaa. Kysyjä kertoi, että työterveyshuollon laskutuksesta kerrotaan, että tietosuoja kieltää näiden päivämäärien laittamisen laskulle. Aikaisemmin toinen työterveyshuolto oli merkinnyt liitteeseen käyntipäivämäärät. Kysyjä halusi tietää, miten asia on tietosuojan kannalta.

Tietosuojavaltuutetun kannanotto ja yleinen ohjaus

Tietosuojavaltuutetun toimivaltaan kuuluu antaa yleistä ohjausta ja neuvontaa koskien henkilötietojen automaattista käsittelyä tai kun henkilötietojen on tarkoitus muodostaa henkilökisteri tai sen osa.

Olen aikaisemmissa kannanotoissani antanut suositukseni työterveyshuollon laskutuskäytännöstä, joka löytyy [tiivistelmänä kotisivuillamme](#).

Tietosuojavaltuutetun toimistoon tulleiden asiaa koskevien useiden kyselyiden vuoksi tarkennan suositustani seuraavasti:

Työterveyshuoltosopimuksessa työnantaja ja työterveyspalvelujen toteuttaja sopivat mm. siitä, mitä terveydenhuoltopalveluja työnantaja sitoutuu maksamaan työntekijöilleen. Työterveyshuoltosopimuksen tehnyt työnantaja saa laillisesti toimittaa nimilistan työntekijöistään työterveyshuoltoon. Laskutuksen yhteydessä työnantajan tulee maksajana voida varmistua siitä, että palveluita on käyttänyt työnantajan työntekijä ja että annetut palvelut kuuluvat työterveyshuoltosopimuksen piiriin.

Tietosuojavaltuutettu suosittelee, että työterveyshuolto luovuttaa työnantajalle laskun liitteenä laskutuksen oikeellisuuden varmistamiseksi:

- erillisen lukumääräisen listauksen (osa 1) niistä toimenpiteistä, joita on tehty (esim. 5 kpl verenpaineen mittauksia) taikka esimerkiksi tyyppitietoina lääkärikäynti- tai laboratoriokäyntilukumäärät. Toimenpidelistan tietojen ei tulisi olla yhdistettävissä tai tunnistettavissa tiettyä potilasta/työntekijää koskeviksi tiedoiksi.

- erillisen nimilistan (osa 2) niistä työntekijöistä, jotka ovat laskutusjaksolla käyttäneet työterveyshuoltopalveluja.

tai

- työntekijää koskevat tiedot siten, että laskusta ilmenee vain suoritteen tyyppitieto (esim. lääkäriellä käynti, laboratoriokäynti) siten, että se ei paljasta sairauden tai ongelman laatua. Myös vastaanottokäynnin päivämäärä voidaan merkitä, mikäli se on laskutuksen oikeellisuuden varmistamiseksi sekä työsuhteen oikeuksien ja velvollisuuksien kannalta tarpeellinen tieto.

Laskutuskauden pidentäminen on perusteltua, jos esimerkiksi vain yksi tai muutama työntekijä on käyttänyt työterveyshuoltopalveluja laskutuskaudella ja tällöin tiettyä henkilöä koskevat tiedot ovat yhdistettävissä toimenpiteisiin.

Työnantajalle tulee luovuttaa laskun maksamista varten kaikki oleellinen tieto, kuitenkin niin, että salassapitovaatimuksia noudatetaan. Työterveyspalveluja koskevassa sopimuksessa on syytä riittävän yksiselitteisesti määritellä laskutusmenettelyt salassapitovaatimukset huomioiden.

Mikäli työnantaja esittää työterveyshuollolle lakiin tai työntekijän kirjalliseen suostumukseen perustuvan oikeuden saada yksittäistä työntekijää koskevia toimenpidetietoja, voidaan kyseessä olevia potilaan asemaa ja oikeuksia koskevan lain (785/1992) 13 §:n mukaisia salassa pidettäviä potilastietoja luovuttaa työnantajalle.

Totean lisäksi yleisenä ohjauksena, että näitä em. laskutuksen yhteydessä saatuja tietoja voidaan työnantajaorganisaatiossa käyttää pääsääntöisesti ainoastaan laskutuksen käyttötarkoitukseen ja laskutuksen oikeellisuuden varmistamiseen, vaikka tiedoista olisi yksittäisessä tilanteessa sattumanvaraisesti ja epäsuorasti pääteltävissä kenestä työntekijästä/kenen terveydentilatiedoista on kyse. Ne henkilöt työpaikalla jotka käsittelevät em. tietoja laskutusta varten, ovat vaitiolovelvollisia sivullisiin nähden siten kuin [työelämän tietosuojalain](#) (759/2004) 5 §:ssä terveydentilatietojen salassapidosta säädetään.

Viittaan myös kotisivuiltamme löytyvään sosiaalihuollon laskutukseen liittyvään tietosuojavaltuutetun [kannanottoon](#). Kannanoton lopussa tietosuojavaltuutettu huomautti, että laskutustarkoituksessakin tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolain mukaista suojausvelvollisuutta. Laskutusaineistoa on käsiteltävä siten, että salassapitosäännöksiä noudatetaan, koska esimerkiksi laskuista usein ilmenee salassa pidettävä asiakassuhde.

Työntekijöiden alaikäisten lasten sairaus- ja terveydentilatietojen keräämisestä ja tallentamisesta palkkahallinnon rekisteriin

Tietosuojavaltuutetun kannanotto ja ohjaus

Tietosuojavaltuutetun toimivaltaan kuuluu antaa yleistä ohjausta ja neuvontaa koskien henkilötietojen lainmukaista käsittelyä tai kun henkilötietojen on tarkoitus muodostaa henkilörekisteri tai sen osa. Työelämän tietosuojalain valvonta kuuluu yhdessä työsuojeluviranomaisille ja tietosuojavaltuutetulle.

Työelämän tietosuojalain 5 §:n tarkoittamilla terveydentilatiedoilla tarkoitetaan henkilötietolaissa määriteltyjä, arkaluonteisia, terveydentilaa kuvaavia henkilötietoja. Henkilötietolain 11 §:n 4 kohdan mukaan arkaluonteisina tietoina pidetään henkilötietoja, jotka kuvaavat tai on tarkoitettu kuvaamaan henkilön terveydentilaa, sairautta, vammaisuutta tai häneen kohdistettuja hoitotoimenpiteitä tai niihin verrattavia toimia.

Työelämän tietosuojalain 5 §:ssä ei säädetä niistä perusteista, joilla työnantaja saa käsitellä työntekijän lapsen sairautta koskevaa todistusta, kun työntekijän työstä poissaolo johtuu lapsen sairaudesta. Työsopimuslain (55/2001) 4 luvun 6 § ”Tilapäinen hoitovapaa” on seuraava:

Työntekijän lapsen tai muun hänen taloudessaan vakituisesti asuvan lapsen, joka ei ole täyttänyt 10 vuotta, sairastuessa äkillisesti on työntekijällä oikeus saada lapsen hoidon järjestämiseksi tai tämän hoitamiseksi tilapäistä hoitovapaa enintään neljä työpäivää kerrallaan. Lapsen molemmat vanhemmat tai huoltajat eivät saa pitää tilapäistä hoitovapaa samanaikaisesti.

Työntekijän on ilmoitettava työnantajalle tilapäisestä hoitovapaasta ja sen arvioidusta kestosta niin pian kuin mahdollista. Työnantajan pyynnöstä työntekijän on esitettävä luotettava selvitys tilapäisen hoitovapaan perusteesta.

Olen aiemmassa kannanotossani todennut, että mikäli työnantajalla on lakiin tai esim. työehtosopimukseen perustuva oikeus käsitellä selvitystä tilapäisen hoitovapaan perusteesta, esim. siten että työntekijä suostumuksellaan toimittaa sairaslomatodistuksen, josta käy ilmi lapsen terveydentilaa koskevia tietoja, esim. diagnoosi, ei minulla ole huomauttamista asiassa. Katson nyt tulkintaohjeenani, että tällaista **lääkärintodistusta taikka muuta todistusta sairauslomasta, joka sisältää työntekijän lasta koskevia terveydentilatietoja, tulee käsitellä työnantajan toimesta vastaavasti, kuin mitä työelämän tietosuojalain 5 §:ssä työntekijän terveydentilatietojen käsittelystä säädetään.**

Työntekijän arkaluonteisia terveydentilatietoja on säilytettävä erillään muista työnantajan keräämistä henkilötiedoista. Asiasta säädetään nimenomaisesti työelämän tietosuojalain 5 §:n 4 momentissa. Henkilötietolain esitöistä käy ilmi, että terveydentilaa koskevia merkintöjä ei tule tallettaa työnantajan muiden henkilörekistereiden, kuten esimerkiksi palkkahallinnon rekistereiden yhteyteen. Tämä tarkoittaa sitä, että työnantajalla on oikeus käsitellä ja myöskin yleensä omissa henkilöstöhallinnon järjestelmissä tieto siitä, milloin ja kuinka paljon työntekijä on ollut sairauspoissaolojen vuoksi poissa töistä (hyväksyttävä syy, sairausloman palkan maksu). **Henkilöstöhallinnon järjestelmän yhteyteen ei kuitenkaan tule tallettaa tietoa sairauspoissaolon syystä, esim. sairautta, vammaa, niiden laatua tai diagnoositietoa.** Työntekijän työnantajalle toimitamat lääkärintodistukset tai -lausunnot taikka muut terveydentilatietoja sisältävät asiakirjat tai tallenteet tulee säilyttää erikseen muista työntekijää koskevista henkilötiedoista. Ne voidaan säilyttää paperimuodossa tai ne voidaan myös esim. tallentaa tai skannata sähköiseen muotoon.

Tiedot on pidettävä erillään muista työntekijää koskevista tiedoista ja niitä voidaan käsitellä vain siinä laajuudessa ja käyttötarkoituksessa kuin työelämän tietosuojalain 5 §:ssä säädetään, esim. sairausajan palkan tai muun etuuden suorittaminen tai selvitetään poissaolon hyväksyttävää syytä. Nämä käyttötarkoitukset ovat yleensä erillisiä ja kertaluonteisia sekä kulloiseenkin työntekijän sairauspoissaolo -tilanteeseen tai jaksoon liittyviä. Työnantajalle toimitettuja esim. lääkärintodistuksia voidaan käyttää työelämän tietosuojalain 3 §:n mukaisesti, silloin kuin ne liittyvät työntekijän tai työnantajan lakisääteisten oikeuksien ja velvollisuuksien hoitamiseen.

Työelämän tietosuojalain säännökset eivät siis mahdollista ja anna työnantajalle oikeutta muodostaa työntekijöistään terveydentila-henkilörekisteriä, johon kerättäisiin ja talletettaisiin työntekijöiden terveydentilatietoja, (esim. sairauden syy, diagnoositiedot), saati että työnantajalla olisi oikeus kerätä, käsitellä ja tallentaa työntekijöiden lasten sairauden syytä työntekijän hoitovapaan oikeutuksen varmistamisen vuoksi.

Asiassa on syytä myös ottaa huomioon työ- ja virkaehtosopimuksissa sovitut työntekijän ja virkamiehen oikeus omalla ilmoituksella, ilman lääkärintodistusta, olla sairauden vuoksi poissa töistä tietty määrä päiviä. Koska työntekijä tai virkamies luovuttaa terveydentilaa koskevat tiedot (lääkärintodistuksen) ainoastaan suostumuksellaan, katson, ettei työntekijää voida velvoittaa esittämään lapsensa sairauden syytä myöskään tällaisessa tilanteessa.

Työntekijällä ei lain mukaan ole velvollisuutta toimittaa lääkärintodistusta työnantajalle. Työntekijä voi myös toimittaa muun luotettavan selvityksen poissaolostaan työnantajalle ja työnantaja arvioi työoikeudellisen perustein, hyväksyykö hän tämän selvityksen hyväksyttäväksi syyksi työstä poissaololle. Jos työntekijä ei toimita lääkärintodistusta työnantajalle, hän voi menettää sairausajan palkan. Siinä tapauksessa työntekijä voi hakea sairastakuutuslain mukaisen korvauksen itse Kelalta.

Tietosuojavaltuutettu ei ota kantaa työehtosopimuslain tai kunnallista viranhaltijaa koskevan lain säännösten tulkintaan tai niihin menettelyihin, jotka koskevat työnantajan menettelytapoja työnantajan arvioidessa onko työntekijän tai virkamiehen työstä poissaoloon ollut perusteltu syy. Käsitykseni mukaan työnantaja käyttää direktio-oikeuttaan velvoittaessaan työntekijän tai virkamiehen toimittamaan luotettava selvitys

työstä poissaololleen ja työnantaja päättää ne menettelytavat sekä sen, millaisen selvityksen se katsoo hyväksyttäväksi ja riittäväksi selvitykseksi siitä, että poissaoloon on hyväksyttävä syy.

Työntekijä ja virkamies vastaavat työ- tai virkasuhteesta johtuvien velvoitteiden noudattamisesta omalta osaltaan. Mikäli työ- tai virkaehtosopimuksissa tai niiden soveltamisohjeissa on määritelty tarkempia määräyksiä tai ohjeita, sovelletaan asiaan käsitykseni mukaan ko. määräyksiä. Mikäli virkaehtosopimuksen tai sen soveltamismääräysten tulkinnan osalta on epäselvyyksiä, lienee asianmukaista kääntyä tulkintakysymysten osalta kunnallisen työmarkkinajärjestön puoleen.

Ohjaan tutustumaan oheiseen kotisivuillamme olevaan kannanottoon, joista saatte tarkempaa ohjausta nyt puheena olevassa asiassa: [Työntekijöiden terveydentilätietojen sekä sairauspoissaolotietojen käsittelystä työpaikalla sekä niiden työterveyshuoltoon luovuttamisesta työnantajan ja työterveyshuollon välisessä yhteistyössä.](#)

Työelämän tietosuojalain tulee myös olla kaikilla työpaikoilla nähtävillä.

Liite: Kirjallisena vireille tulleet ja käsitellyt asiat vuosina 2015 ja 2016

Tietosuojavaltuutetun toimisto

Kirjallisena vireille tulleet ja käsitellyt asiat vuosina 2015 ja 2016 (Diarioidut asiat)

16.1.2017

Asiaryhmä	2015		2016	
	Vireille tulleet	Käsitellyt	Vireille tulleet	Käsitellyt
Yleiset asiat (ryhmät 01-29)	374(409)*	381/(111)*	432/(155)*	424/(159)*
Yleis-, talous-, henkilöasiat (*)	265	270	277	265
- aloitteet (02)	-	-	-	-
- lausunnot (03)	66	58	89	95
- eduskuntakuulemiset (031)	22	29	46	46
- kansainvälinen säännöstö (032)	-	-	-	-
- lausunnot hallinnollisista uudistuksista (05)	21	24	20	18
Kansainväliset asiat (ryhmät 30-39)	142	143	167	160
Euroopan neuvosto (30)				
Euroopan unioni (31)				
- tietosuojaryhmän (Art 29.) kokoukset (311)	8	7	10	10
- ed. kokouksiin liittyvä kirjeenvaihto (3111)	21	21	16	15
EU:n muut työryhmät (312)	19	22	8	8
Virka-apupyynnöt (313)	-	-	2	1
Unionin piirissä tapahtuva kirjeenvaihto (314)	44	42	76	73
Europol-valvontaryhmä (315)	4	4	2	2
Muut Europol-asiat (3151)	5	6	7	7
Tullijärjestelmään (CIS) liittyvät asiat (316)	4	4	2	2
Schengen-valvontaryhmä 1.5.99 alkaen (317)	1	1	-	-
Muut Schengen-asiat (3171)	1	1	2	2
CNSA (318)	-	-	-	-
Muu kansainvälinen yhteistyö (32)	15	16	25	25
Luento ja esitelmäpyynnöt (33)	2	1	1	2
Muut kv-asiat (39)	20	18	16	13
Ennakkovalvonta ja -ohjaus (ryhmät 40-49)	2047/(1385)	2195/(1279)	2086/(1384)	1907/(1246)
- yleiset ohjeet, muu yleisohjaus (400)	-	-	3	2
- lausunnot käytännesäännöistä (401)	3	3	1	-
- muu käytännesääntöihin liittyvä (4011)	2	-	-	1
- lausunnot tutkimuspyynnöistä (402)	64	60	65	83
- tsv:n kuuleminen muissa asioissa (403)	-	-	1	1
- lausunnot arkistointiluvista kansallis-arkistolle (404)	-	-	-	-
- koulutuspyynnöt (405)	68	64	77	82
- rekisterinpitäjien neuvonta (41)	609	576	615	579
- ilmoitusasiat (421-429)	(662)	(685)	(696)	(656)
Lausunnot (43)				
- lausunnot tietosuojalautakunnalle (431)	7	4	5	8
- lausunnot hallinto-oikeuksille (432)	18	19	14	15
- lausunnot KHO:lle (433)	2	2	2	2
Tsv:n vireille panemat asiat (44)	38	46	27	28
Kansalaisten toimenpidepyynnöt (45)				
- laillisuusvalvonta-asiat (451)	16	22	14	15
- kielto-oikeusasiat (4511)	346	321	358	299
- neuvonta-asiat (452)	869	842	892	781
Muut asiat (49)	4	4	12	11

Asiaryhmä	2015		2016	
	Vireille tulleet	Käsitellyt	Vireille tulleet	Käsitellyt
Rekisteröityjen asiat ym. (ryhmät 50-59)	567	576	476	488
Tarkastustoiminta (51)	6	7	6	10
Tarkastusoikeus (52)				
- terveydenhuollon rekisterit (521)	23	31	21	8
- poliisin rekisterit (522)	94	109	97	99
- muut rekisterit (523)	64	77	93	84
Oikaisuvaatimus (53)				
- terveydenhuollon rekisterit (531)	49	80	60	31
- luottotietorekisterit (532)	8	5	4	1
- muut rekisterit (533)	94	66	109	71
Lausunnot syyttäjälle ja tuomioistuimille (54)	227	198	85	183
Hakemukset tietosuojalautakunnalle (55)	1	2	1	1
Valitus korkeimpaan hallinto-oikeuteen (59)	1	1	-	-
Tietosuojalautakunnan päätökset (60 – 69)	7	9	5	5
Yhteensä	3799	3758	3862	3640
Siirretty/siirretään	1052		1274	

Kirjallisena vireille tulleet ja käsitellyt ilmoitusasiat vuosina 2015 ja 2016 eriteltynä ryhmiin

Asiaryhmä	2015		2016	
	Vireille tulleet	Käsitellyt	Vireille tulleet	Käsitellyt
Ilmoitusasiat (421-429)	662	685	696	656
Suoramarkkinointi (421)				
- kampanjarekisteri (4211)	32	30	22	23
- business to business (4212)	1	1	1	1
Ilmoitus ATK:lla tapahtuvasta tietojen-				
käsittelystä 1.6.1999 alkaen (422)	-	-	-	-
- automatisoitu päätöksenteko (4221)	7	7	2	1
- tietojenkäsittelypalvelujen ostaminen (4222)	296	303	235	229
- henkilön asemaa kosk. tietojen käsitt (4223)	5	4	1	3
- rek.pit. välittömästi laista joht. teht. (4224)	-	-	-	-
- historiallinen tai tieteellinen tutkimus (4225)	172	179	262	231
- ulkomaille luovutus (423)	13	17	14	8
- luottotietotoiminta (424)	2	3	-	1
- perimistöiminta (425)	24	23	11	13
- markkina- ja mielipidetutkimus (426)	8	7	4	5
- henkilöarviointi (427)	1	1	7	6
- tietojenkäsittely (428)	62	73	66	65
- muut ilmoitukset (429)	38	36	71	70
- vakuutusyhtiön arkaluonteiset tiedot (4226)	1	1	-	-

vuositilasto 2015–2016